

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Disputatio Sexta. De Præcepto charitatis Dei, & proximi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

DISPUTATIO SEXTA,

De præcepto Charitatis Dei, & proximi.

QVÆSTIO I.

An detur speciale præceptum actus amoris Dei super omnia?

1. **E**iusmodi præceptum dari, hominemque teneri actum charitatis elicere, tam ex iure naturali, quam divino ad virtutem charitatis pertinente, est communis Theologorum sententia, quam tenent D. Thom. 1.2. quæst. 100. art. 10. ubi sic: * Actus charitatis dupliciter considerari potest, uno modo secundum quod est quidam actus per se, atque ita cadit sub præcepto legis, quod de hoc specialiter datur, scilicet, diliges Dominum Deum tuum, & diliges proximum tuum, &c. D. Bonaventura, Scotus, Suarez, Azor, Sanchez, & alii, quos referunt, & sequuntur Puente Hurtado 2.2. tom. 2. disput. 174. sect. 4. P. Valquez tom. 4. in 3. part. quæst. 86. artic. 2. dub. 6. in fine, & quæst. 90. artic. 1. dub. 4. num. 40. & 41. & alii communiter.

2. Probatur aperte ex Evangelio Matthæi 22. & Lucæ 10. ubi cum Christus Dominus interrogasset legis peritum, quodnam esset primum, & maximum mandatum in lege, ille respondit: Diliges Dominum Deum tuum. Cui Christus Dominus: Rectè iudicasti. Si ergo inter omnia præcepta primum, & maximum præceptum charitatis est, dubitari nequit, ex verbis Christi Domini, certissimum esse dari tale præceptum dilectionis Dei, & ab aliis præceptis, & ab omnium collectione distinctum esse: quia omnium collectio non est primum, & maximum mandatum: inepetè quæ respondisset Jurisperitus, si rogatus, quale esset primum mandatum, dixisset: Collectio omnium.

3. De inderatione probatur, qua utitur D. Thomas 2.2. quæst. 44. art. 1. De aliis virtutum actibus sunt præcepta, quia nos ducunt ad nostrum ultimum finem: sed actus charitatis immediatè, & proximè ad illum nos ducit: ergo. Confirmatur, quia dubium non est, dari præceptum actus interni fidei: quod esse certum secundum fidem, ait Suarez disput. 13. de Charit. sect. 1. num. 2. ex illo Joannis 3. Hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine filii eius: atqui, ut constat ex Evangelio Matthæi 22. Diliges Dominum Deum tuum, est maximum, & primum mandatum: ergo eadem fidei certitudine tenendum est, dari præceptum actus interni amoris Dei. Urgetur, quia actus charitatis non minus necessarius est ad salutem, quam actus fidei: sicut enim Scriptura Marci ultimo, dicit: Qui non crediderit, condemnabitur: Ita Joannis 3. ait: Qui non diligit manet in morte. Ergo sicut actus fidei, quia in Scriptura præcipitur sub comminatione damnationis æternæ, obligat in omnium opinione, sub gravi peccato; ita & actus Charitatis. Secundò probatur, quia finis hominis est Deus, & opera virtutum sunt media ad finem hunc consequendum: atqui amor mediorum

procedit ex amore finis, ergo hic primo loco nobis præcipitur, quia præceptum naturale consequendi nostrum ultimum finem, est præceptum amoris eiusdem ultimi finis, ex cuius fruendi desiderio aliarum virtutum actus imperantur, & diriguntur. Et sanè, ut bene inquit Baronius 2. part. Manuduct. disput. 3. sect. 2. §. 1. Si Deo ex præcepto credendum est, quod verax sit, & omniscius, nec fallere magis possit, quam falli: si in eo spes nostra ex præcepto ponenda est, quod nec facultas omnipotenti, nec voluntas summè bono desit ad benefaciendum; cur non eodem iure infinita bonitatis, ex præcepto est summè amandus?

4. Obijcies: Præcepta charitatis includuntur in aliis præceptis Decalogi, ergo & observatio præceptorum charitatis in aliorum præceptorum observatione, sed præcepta Decalogi observari possunt absque actu speciali charitatis Dei, ut tradit D. Thom. 1.2. quæst. 100. art. 10. & 2.2. quæst. 44. art. 1. ad 1. ergo & præcepta charitatis. Prima hujus discursus præmissa constat ex D. Thoma art. 1. citato ad 3. ubi, cum sibi objecisset: * Si de charitate darentur aliqua præcepta, deberent poni inter præcipua præcepta, quæ sunt præcepta Decalogi, non autem ponuntur: ergo. * Respondet: * Dicendum, quod omnia præcepta Decalogi ordinantur ad dilectionem Dei, & proximi, & idè præcepta charitatis non fuerunt connumeranda inter præcepta Decalogi, sed in omnibus includuntur. * Respondeo hujusmodi solutione innixus præcepta charitatis adè aperta nobis esse, ut sicut præceptum de fide recta in Deum, & de spe in illo collocanda, ita de amando, non oportuerit in Decalogo evulgari. Sensus igitur solutionis D. Thomæ est, præceptum dilectionis Dei, & proximi in aliis Decalogi præceptis includi tanquam primum principium, ad quod omnia reducuntur; & similiter eorum actus: Qui enim Deum, & proximum diligit, totam legem implebit. Quod de eo, qui proximum diligit, nos edocuit Paulus ad Roman. 13. eo quod ad charitatem pertineat, qua proximus diligitur propter Deum: ut ponderant S. Augustinus de Doctrina Christiana, cap. 30. & S. Thomas ad Roman. 13. sect. 2. videatur Thomas Sanchez lib. 3. in Decalogum, in proemio. ubi hanc expositionem ex ipso D. Thoma, Cajetano, & Navarro adducit. Et constat aperte ex 1.2. quæst. 100. art. 4. ad 1. ubi ait: * Præceptum fidei præsupponitur ad præcepta Decalogi, sicut præceptum dilectionis. * Ergo quod non fuerint scripta in Decalogo, validius argumentum pro illis suppeditat.

5. Obijcies secundò, locum alium D. Thomæ ex eadem quæst. 44. art. 4. ubi præceptum diligendi Deum ex toto corde sic exponit: * Ad secundum dicendum, quod dupliciter contingit, ex toto corde Deum diligere. Uno quidem modo in actu, id est, ut totum cor hominis semper actualiter in Deum feratur, & ista est perfectio patriæ. Alio modo, ut habitualiter totum cor hominis in Deum feratur, ita scilicet, quod nil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat, & hæc est perfectio viæ. * Ex quibus sic arguitur. Qui diligit Deum ex toto corde, prout est perfectio viæ, verè observat præceptum charitatis Dei, sed qui habitualiter Deum diligit, nil contra Dei dilectionem agens, diligit Deum ex toto corde, prout est perfectio viæ: ergo. Cum autem habitualis hæc dilectio, & nil contra Dei dilectionem agere, absque actu interno amoris Dei contingere possit, servando scilicet Decalogi præcepta, & habendo animum paratum ad dilectionem Dei (sicut de dilectione proximi tradit Angelicus Doctor 2.2. quæst. 184. artic. 2. ad tertium. * Sufficit inquit)

ut feratur in singulos habitualiter, & secundum animi preparationem: *) Indenon leviter concludi videtur, praeceptum diligendi Deum ex toto corde, cui praeceptum dilectionis proximi simile est, satis adimpleri, juxta principia D. Thomae, si voluntas in Deum habitualiter feratur, secundum animi preparationem, nil contra Dei dilectionem agens. Respondeo, perfectionem via consistere in observatione duplicis praecepti dilectionis Dei, affirmativi scilicet, & negativi: primo obligatur homo elicere actum amoris Dei, non quidem pro semper, hæc enim est perfectio patriæ, sed al quoties in vita, ut infra dicemus. Præcepto verò negativo nil agendi, quod dilectioni Dei opponatur, semper, & pro semper obligatur: & sic se habens, dicitur homo habitualiter Deum ex toto corde diligere, quia nil contra Dei dilectionem recipere paratus est.

6. Obijcies tertio D. Thomam 2.2. quæst. 184. art. 3. ad secundum, ubi ait: *) Perfectio divinæ dilectionis universaliter cadit sub præcepto; sed transgressionem præcepti evadit, qui quomodocumque perfectionem divinæ dilectionis attingit: est autem infimus dilectionis gradus, ut nil supra eum, aut contra eum, aut æqualiter ei diligitur. *) Et infra: *) Non est transgressor præcepti, qui non attingit ad medios perfectionis gradus, dummodo attingat infimum. *) Ex quibus sic: Qui nil supra Deum, aut contra Deum, aut æqualiter ac Deum diligit, præceptum dilectionis Dei adimplet: sed nullo actu charitatis elicit, verificari potest, nil supra, aut contra, aut æqualiter ac Deum diligit: ergo & adimpleri præceptum dilectionis Dei super omnia. Cui videtur facere Cajetanus 2.2. quæst. 186. art. 2. dum ait: *) Infra limites præceptorum communi modo servandorum salvatur dilectio Dei super omnia. *) Respondeo, D. Thomam loco supra citato supponere præceptum dilectionis Dei alius locis se traditum, & explicare gradum dilectionis ad illius adimplerem requisitum: diciturque, infimum sufficere: id est quod non esse transgressorem præcepti, qui illum attingit, id est, qui eo actu dilectionis feratur in Deum, ut nil supra eum, aut æqualiter ei diligit. Qui enim creaturam plus, aut æquè, ac Deum diligeret, neque infimum quidem charitatis gradum attingeret, & multo minus, qui contra Deum aliquid eius præceptum frangeret; quia actus dilectionis Dei etiam infimus, cum ejusmodi creaturarum amore componi non potest. Itaque genuinus D. Thomæ loci sensus est, eum, qui eo actu feratur in Deum, qui secum non comparatur alium dilectionis creaturarum supra Deum, aut contra Deum, aut æqualiter ei, non esse transgressorem præcepti charitatis, quia actus ille dilectionis, quo in Deum fertur, licet nec supremum, nec medios perfectionis gradus, attingit tamen infimum.

7. Obijcies quarto D. Gregorium Homil. 20. in Evangel. ubi ait: *) Verè enim Deum diligimus, si mandata eius custodimus. *) Et Augustinum sermon. 53. de tempore, ubi ait: *) Dei verè dilectio in observatione mandatorum eius tota consistit. *) Respondeo, inefficax ex his Patribus argumentum desumi: eorum enim verba solum evincunt à posteriori, & ab effectu rectè colligi, Deum diligere, qui mandata eius custodit, juxta illud Joannis 14. Si quis diligit me, sermonem meum servabit.

ligit me, sermonem meum servabit.

8. EX dictis inferitur, nullatenus sustineri potest opinionem asserentem non dari specialem præceptum actus charitatis, quod ex hac virtute procedat. Quam maximum errorem continere, dicit Lorca 2.2. q. 37. & ut minimum ut scandalosam damnavit Summus Pontifex Alexand. Septimus, die 22. Septembris, anno 1665. Inter alias enim in Congregatione Generali sanctæ & Romanæ Inquisitionis damnatas, & sub pœna excommunicationis prohibitas, hæc extat. Homo, nullo unquam vitæ tempore, tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis, ex vi præceptorum divinarum ad eas virtutes pertinentium. Unde dicitur ut scandalosam in posterum rejiciendam quorundam opinionem asserentium, non dari specialem præceptum charitatis, sed generale, cui per alios præceptorum adimplerem, satis sit.

9. Inferitur secundo, ab scholis exterrimandam sententiam eorum, qui obligationem ad actum charitatis, indirectam solum esse, defendunt: est, non ortam ex vi præcepti divinæ ad hanc virtutem pertinentis, sed ad virtutes alias. Verbi gratia ex præcepto religionis; ut quando existenti in monasterio occurrit necessitas communicandi, vel celebrandi, vel conficiendi aliquid Sacramentum, & non habet copiam Confessoris.

10. Inferitur tertio, defendari ultimum non potest opinionem asserentem ad actum charitatis solum neri, quia alia via justificari non potest. Aliam quidem Sacramento Pœnitentiæ justificationem obtinere posset, nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum charitatis. Quod expresse damnatum est ab Alex. VII.

11. Inferitur quarto, falsam prioris esse opinionem quorundam asserentium eum, qui semel in anno dignè Eucharistiam sumat, adimplere speciale charitatis præceptum. Quam tenuit Mag. Banez in Universitate Salmantina Primarius D. Thomæ Coadjutor moderator 2.2. q. 44. dub. 1. tenetque 3. 8. Alii dant verba eius suum. *) Nihilominus dico secundum quod absque scrupulo credi potest, quod qui dignè Eucharistiam semel in anno, adimplet summi specialem præceptum charitatis. *) Sic ille, quem supradictum mine, refert, nec refellit M. Serra 2.2. quæst. 44. in fine ubi ait: *) Certum est præceptum charitatis obligare ut pluries in discursu vitæ, actum dilectionis Dei à proximi eliciat homo. Sunt nihilominus quidam, absque scrupulo credi posse speciale præceptum charitatis adimplevisse eum, qui semel, in anno quolibet, dignè Eucharistiam sumit. *) Hæc inquam sententia neutiquam in posterum sustineri potest; nec cum Eucharistia semel in anno quolibet, dignè sumi possit, quin præcedat, comitetur, vel subsequatur charitatis actus, sola confessione prævia ex animo contrito procedente: sequitur manifestè hominem in illo unquam vitæ suæ tempore teneri elicere actum charitatis, ex vi præcepti ad hanc virtutem pertinentis. Quæ est propositio ab Alex. Septimo damnata.

§. III.

Animad-versio in Baronium.

12. Quamvis doctissimus M. Bannez sententiam nuper ex ipso fideliter excerptam tenuerit: & nec eius verba Baronius ipse inficiari audeat, nihilominus suadere tentat, mala fide ab Amadeo citatum, & à præfata opinione fuisse prorsus immunem, sic disput. 3. operis contra Amadeum, sect. 2. §. 1. fol. 312. Quem ibi carpit, quod ex verbis Magistri Bannez, sic intulerit. * Videtur M. Bannez commutasse præceptum speciale charitatis in præceptum dignè sumendi Eucharistiam, quod est æquivalenter illud negare. * Quæ consecutio legitima est: & (ut notavit D. cast. Ilo de Penitent. disp. 3. num. 4. & 95.) ex Bannez sententia inferitur, præceptum speciale charitatis cessare in eo, qui aliunde est justificatus. Quod hodie asserere, æquè nefas est.

13. Et ut præfata consecutionis robur magis innoteat: Amadei argumentum in Magistrum Bannez retorqueo, & simul instauror ex alio, quo ipse M. Bannez impetit. M. Sotum asserentem in Baptismo adimpleri præceptum, quò omnes tenentur, diligere Deum super omnia, cum ad usum rationis pervenerint. * Sic enim in illum insurgit 2. 2. quæst. 44. artic. 1. dub. 1. * Dicit Sotus, quod in Baptismo impletur istud præceptum, quia tunc dat homo nomen suum in militiam Christi. Sed tamen non video, quomodo tunc speciale præceptum charitatis adimpleatur, quoniam parvuli habitualiter amant, sicut & credunt. Adulti verò (attende) cum sola attritione dignè suscipere possunt Sacramentum Baptismi: ergo in susceptione Baptismi non adimpletur speciale præceptum dilectionis Dei. * Hæc Bannez: quæ in illum cum Amadeo, sic urgeo. Adulti cum sola attritione, dignè suscipere possunt Eucharistiam: ergo in susceptione Eucharistiæ non adimpletur præceptum dilectionis Dei: ergo si aliiter adimplendum non tenentur, evidens est, speciale præceptum charitatis, aut cessare in eo, qui aliunde justificatus est, aut in præceptum dignè sumendi Eucharistiam esse commutatum. Ergo vel argumentum M. Bannez contra Sotum nullum est, aut Amadei contra Bannez apertè concludit.

14. Instat Baronius, infideliter citatum M. Bannez, * quia licet dicat, satisfieri huic præcepto charitatis, cum quis semel per annum dignè sumit Eucharistiam: tamen, quasi huic responsioni diffusus addit, (quod non debuerat tacere Amadeus) huius præcepti omissionem nobis ignorantibus posse ad peccatum lethale imputari. * Verum si hæc expostulatio iusta foret, potuisset & debuisset Baronius, in Magistrum Serra, qui ad ditamentum istud primò tacuit, primò invehi. Potuisset etiam contra Mag. Petrum de Ledesma id ipsum urgere, qui, licet ex eodem instituto, non aliter Magistrum Bannez citatum adducit tom. 2. Sum. tract. 3. cap. 5. post 6. conclus. Ubi sic refert: * La sexta sentencias es, que el que cumple con el precepto de la comunión, recibiendo dignamente el Sacramento de el altar, cumple con el precepto de amar à Dios sobre todas las cosas. Esta sentencia tiene el P. M. Bannez en el lugar alegado. Esta manera de decir me parece muy dificultosa, porque el precepto del amor de Dios es muy diferente del de la Eucharistia. Luego con comulgar no cumple uno con el precepto de amar à

Pars II.

Dios. * Hæc Ledesma: ab his tamen mala fide citatum Bannez, nec ipse Baronius dicit, cur ergo Amadeum impetit?

15. Et quidem neuter malæ fidei redargui potest, quod ultimam circa præceptum amoris Dei conclusionem omiserit, quia licet post nuper traditam de adimplentione huius præcepti, per dignam susceptionem Eucharistiæ, M. Bannez subnectat: * Tandem dico, quod fortassis, nobis ignorantibus, aliquando est omisio huius præcepti: sicut etiam solet esse omisio orandi Deum. * Non dicit, esse peccatum mortale, nec ideo hæc addidit, quia alteri conclusioni diffusus fuerit, sed quia fortan pluries in anno per se obligat charitatis præceptum, & nos ignoramus. Plures enim intra annum casus occurrunt, in quibus disputant Doctores, sit necne obligatio eliciendi actum specialem amoris Dei: verb. grat. An quisque ad illum per se teneatur, quoties contritionem peccatorum habere debet, aut veram eorum detestationem extra Sacramentum? An quoties aliquem in Deum blasphemantem audit? An quoties beneficium magnum à Deo acceperit? An quando gravis odii Dei tentationes instant? Et similes, in quibus omisio huius præcepti fortassis, nobis ignorantibus, datur. Quæ proinde ignorantia ex diversitate opinionum probabilitum suborta, à peccato, etiam veniali, ne dum mortali nos excuset. Quapropter consulto M. Bannez non dixit, nobis ignorantibus posse ad peccatum lethale imputari, ut Baronius illi affinxit, sed fortassis, nobis ignorantibus, aliquando esse omissionem, sicut & orandi Deum. De hac ergo ignorantia inculpabili ex varietate opinionum, circa tempus obligationis huius præcepti, loquitur Magister Bannez ubi supra, quia licet existimet, præceptum amoris Dei per se sufficenter adimpleri digna singulis annis, Eucharistiæ susceptione: censet tamen, & merito, aliis etiam temporibus fortasse per se obligare, & per ignorantiam omissionem inculpabilem contingere. Hoc autem eodem verborum tenore scribere potuisset, quamvis ad actum specialem amoris singulis annis eliciendum obligasset, ut plures alii obligant. Sicut ergo, si hanc communem conclusionem præmisisset, non esset argumentum dissidentiar, quod post illam adjungeret: Fortassis, nobis ignorantibus, aliquando est omisio huius præcepti: ita similiter, nec quod post doctrinam de adimplentione præcepti charitatis per dignam sumptionem Eucharistiæ, adjecerit. Nil ergo in Magistrum Bannez peccavit Amadeus, licet nec M. Ledesma, nec M. Serra: Solus ergo Magister Bannez defecit, vel si mavis, & Baronius dum illum defendit, erasis verbis tanti Magistri, & aliis ex suo penu supplicis.

§. IV.

An obligatio eliciendi actum charitatis Dei proveniat ex præcepto affirmativo huius virtutis? An ex negativo?

16. NIL clarè determinatum habemus: ideo què controverti adhuc potest, an ex vi censuræ Alexandri VII. damnata etiam maneat opinio asserentium, solum dari speciale præceptum actus charitatis negativum, nempe, non habendi odio Deum? Et consequenter, neminem teneri ex vi præcepti ad hanc virtutem pertinentis actum chari-

Z z 2

chari-

charitatis elicere, ni opus fuerit ad evitandum periculum succumbendi urgenti tentationi odii Dei.

17. Ratio difficultandi præcipue desumitur ex obligatione eliciendi actum fidei, quæ non occurrente necessitate profitendi fidem, provenit, secundum plures, ex præcepto negativo non dissentienti revelatis, seu non succumbendi tentationi contra fidem, ut videre licet apud Magistrum Pradom. 1. quest. Moral. cap. 7. de fide, quest. 4. §. 4. num. 15. & sequentibus. Quibus facile consentient Doctores aliteres, pueros, cum ad usum rationis perveniunt, non adstringi præcepto dilectionis Dei. * Quia fit tunc (inquit M. Prado num. 14.) non obligat præceptum positivum actus fidei, nunquam obligaret, quia non est major ratio temporis sequentis. * Imò nec in articulo mortis esse obligationem directam actus fidei, sed indirectam, nempe ex alia virtute proveniente, ad cuius actum debeat fidei actus præcedere, tradunt Sanchez, Trullench, Bonacina, Lugo, Granado, & alii apud Prado supra num. 17. & sequentibus. Ergo sicut, saltem extrinsecum instans usus rationis, obligatio eliciendi actum fidei, cessante necessitate illam confitendi, non oritur ex præcepto positivo huius virtutis, sed ex negativo; ita similiter de obligatione eliciendi actum amoris Dei, sentire licebit.

18. Secunda difficultandi ratio, sumitur ex doctrina D. Thomæ, prout à M. Acatio de Velasco exposita tom. 1. resol. Moral. verb. *Amaris proximo*, resol. 55. num. 4. Ubi cum suppositum sit Angelici Præceptoris doctrinam ex 1. 2. quest. 100. art. 10. assertentis, actum charitatis, secundum quod est quidam actus, per se cadere sub præcepto legis: * Quod de hoc (inquit) specialiter datur: diliges dominum Deum tuum, & diliges proximum tuum. * Quibus, tam dilectionis proximi, quam Dei speciale charitatis præceptum dari, apertissime docet. Nihilominus M. Acatius ubi supra constanter defendit, non esse obligationem diligendi proximum actu interno, & speciali charitatis, nisi, ad evitandum odium, necessarium sit. Quam sententiam, ut D. Thomæ, & aliorum communem tueretur, dicens: * Santo Tomas, y comunmente los Doctores enseñan, que no debemos amar al proximo con actos internos especiales, sino es en caso, que fuese necesario para evitar el abortecimiento. * Ex quibus sic inculat Amadaus. Quid ergo? Dicimus ne, in doctrina D. Thomæ neminem teneri amare Deum actu interno speciali amoris, nisi cum opus fuerit ad evitandum odium? Expende vim consequentia. Et ut luculentius. Sic instauro argumentum: de utroque actu charitatis Dei, & proximi datur speciale præceptum; sed speciale præceptum charitatis proximi non obligat ad actum internum amoris, nisi cum opus fuerit ad evitandum odium, ergo neque speciale præceptum charitatis Dei. Hæc est vis consequentia, quam Amadaus lectori expendendam commendavit, & quæ obligationem ad actum charitatis Dei ex solo præcepto negativo huius virtutis provenire, concessis præmissis, aperte videtur concludere.

* *

S. V.

Animad-versio altera in Baronium.

19. Consequutio præfata adeo exola fuit, ut in Amadaus, (qui si assensum præstitit, ut falso supponit) sic exclamaret fol. 316. * Quis ista seriat: adeo præcipere ex doctrina D. Thomæ sanctissima, deduci consequentiam, præ absurdas? * Sit esto: Ideo verò Amadaus ut vitaret, alteram ex præmissis claudicare, præcessit; non majorem, ut aliqui temere dixerunt, sed minorem. Nam cum speciale charitatis præceptum de actu dilectionis Dei, & proximi datur, ut tradit D. Thomas ubi supra, & constat ex Evangelio. Matthæi nequit consequenter asseri, actum internum amoris Dei per se cadere sub præcepto affirmativo, non verò actum amoris proximi.

20. Verum, utraque præmissa concessa, Baronius consequentiam irridet. Nec mirum, cum præceptum speciale amoris Dei, & proximi expositum renuerit, illo veteri proverbio: *Qui amat me, amicum meum*: quasi præceptum amandi proximum ea ratione se habeat respectu præcepti amandi Deum, ac præceptum amandi canem, cum præceptum amandi proximum: aut quasi proximi, & canis amandi, darentur duo specialia præcepta inter se commixta: sicut & amoris Dei, & proximi dantur. Unde concludit, ridiculum esse argumentationem præcepti speciali amoris proximi ad amoris Dei, dicens: * Canem amici non debeo singulari affectu persequi, sed amicitia satisfacio, si habeam animam parum ad canem diligendum, cum occurrat occurrerem amico testandi affectum, eius canem non omnino neglecto. * Ex his præmissis inferit, quod licet amor proximi speciale præceptum non obliget per se ad actum internum amoris, nil inde concludi potest contra obligationem ad actum internum amoris Dei ex præcepto affirmativo proveniente. * Aliter (inquit) satisfaciatur præcepto charitatis in Deum, si eodem loco, quo canem, reponam. * Verba cui vertam, nescio. O Baronius! non tam inbellis lum fuit, ictum verò non sensit. Et quidem si obligatione amandi Deum non alia amandi proximum contineretur, quam in præcepto amandi proximum obligatio amandi eius canem, aut præceptum amandi canem daretur simile præcepto amandi proximum, quod, juxta Evangelium, simile est præcepto amandi Deum: discursus Baronius irridendus foret. Sed cum omnia levis se habeant, & pleurare non possit, consequentia, & confidentia mori fugere non poterit.

21. Et ut res magis innotescat, sic formo argumentum. Ex eo, quod Christus Dominus, eodem modo loquutus fuerit de speciali præcepto charitatis Dei, & proximi, inferunt Doctores, dari præceptum speciale divinum, & supernaturale charitatis proximi, quo ex charitate, amore (supernaturali) tenemur proximum diligere (quod esse de fide certum est Trullench lib. 1. Decalogi, cap. 5. dist. 4. m. 4.) Ergo et quod Christus Dominus de utroque speciali præcepto charitatis Dei, & proximi eodem tenore verborum locutus fuerit: legitima hæc erit consequentia: actus internus supernaturalis charitatis Dei per se cadit sub præcepto affirmativo, ergo & actus internus supernaturalis charitatis proximi: ergo ob opus positum consequentis validum erit argumentum: sed

S. VI.

Præceptum affirmativum amoris Dei,
& proximi efficaciter
probat.

actus internus, & supernaturalis charitatis proximi in opinione D. Thomæ (ut testatur Acacius de Velasco) per se non cadit sub præcepto affirmativo: ergo neque actus charitatis Dei: ergo ex negata obligatione diligendi proximum actu interno charitatis supernaturalis, ex vi præcepti affirmativi pertinentis ad virtutem charitatis, efficaciter arguitur contra obligationem amandi Deum actu interno charitatis, ex vi præcepti affirmativi; solumque concedendam ex vi præcepti negativi spectant ad hanc virtutem. Neque hoc argumento, ut falsò imponit Baronius ubi supra, contendit Amadeus ex D. Thomæ, præceptum charitatis amandi Deum nullum dari speciale. * Sed non dari speciale affirmativum, si de amando proximo non datur: * Nam cum præceptum charitatis, inquit, de utroque amoris actu, Dei scilicet, & proximi specialiter datur, juxta illud Matthæi 22. secundum autem simile est huic: diliges proximum tuum sicut te ipsum. Aut utrumque sub præcepto (nempe affirmativo) cadere, aut neutrum formaliter dicendum est. Consequentiam desidero. * Hæc Amadeus, quibus, ut patet, speciale præceptum affirmativum amoris Dei non inficitur, sed & proximi etiam concedendum intendit.

22. Quapropter meliora sapiens Baronius sol. 326. bene asserit, falsum esse, nullum dari speciale præceptum affirmativum dilectionis proximi, & contra expressa Christi Domini verba, Joannis 13. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem. Id verò traditum à D. Thomæ Quodlib. 4. art. 24. ad 1. suadere tentat, sol. 327. ex quo loco oppositam conclusionem deduxit Acacius de Velasco. * Eo enim quodlibet, & articulo ad primum (inquit Baronius) eruditè dissertit D. Thomas, & varias refert Patrum sententias de adolescente Matthæi 19. &c. * Ceterum hujus testimonij explicatione, non evasim, sed illustratam Acacii assertionem censo, quia obligationem ad actum internum amoris proximi, eo loci à D. Thomæ traditam fuisse, Baronius ipse suadere contendit ex eius necessitate ad observantiam præceptorum secunda tabula, quo (inquit) amore sublato, cetera mutant, nec impleri possunt, multominus collectim omnia, nisi præstet veluti radix horum fructuum singularis ex charitate affectus in proximum. Sicut (inquit) sit necessitas, & efficacia specialis dilectionis in proximum ad servanda secunda tabula præcepta, quid futurum putas de singulari amore in Deum, ut summum bonum ad servanda collectim omnia præcepta? Hoc autem argumento solum evincit Baronius, juxta D. Thomam, loco supra citato, amorem Dei, & proximi cadere sub præcepto, ut necessarium ad aliorum præceptorum adimplentionem: quod est idem, ac dicere: dari obligationem ad ejusmodi actus internos ex vi præceptorum ad alias virtutes pertinentium, quando ad earum observantiam opus fuerit; quod nullus unquam negavit. Quodlibetum ergo quartum D. Thomæ art. 24. citato, ne leve quidem suppeditat argumentum pro speciali præcepto affirmativo amoris proximi, ad virtutem charitatis, & non ad aliam, directè reducendo.

23. Ex aliis ergo locis D. Thomæ, probari debet obligatio eliciendi actum amoris proximi ex vi præcepti affirmativi ad hanc virtutem pertinentis; quod nullibi à D. Thomæ (quidquid Acacius dixerit) negatum invenio.

* *

24. Quod datur obligatio eliciendi actum amoris Dei non solum ex præcepto negativo, sed etiam ex affirmativo, ad virtutem charitatis pertinentem: probant efficaciter fundamenta pro speciali præcepto hujus actus superius jacta: Charitatis enim præcepto, quod primum, & maximum est, id negare, quod aliis virtutum præceptis conceditur, valde rationi dissonat, cum Dei dilectio totius vitæ Christianæ fundamentum sit: unde à Conciliis, universæ legis observantia dicitur: ergo sicut ex aliis virtutibus, quæ objecta longè inferioris ordinis habent, non solum præcepta negativa, sed etiam affirmativa dimanant, ita ex virtutibus fidei, spei, & charitatis, quæ perfectiores sunt, & præcipue ex charitate, quæ major omnium est. Cum igitur charitas specialis, & præstantior virtus sit, & eius actus ad salutem necessarius, nullo apparenti fundamento dici potest de tali actu speciale præceptum affirmativum non dari.

25. Urgetur, quia si ex solo præcepto negativo non succumbendi tentationi odii Dei, teneretur quis actum charitatis elicere, sequeretur, quod si homo nullo suæ vitæ tempore, ejusmodi tentatione urgeretur, nullo ad actum charitatis ex vi præcepti ad hanc virtutem pertinentis adstringeretur. Quæ est propositio ab Alexandro VII. damnata: ergo fatendum est necessariò, obligationem eliciendi actum charitatis, non solum ex præcepto negativo, sed etiam ex affirmativo hujus virtutis, aliquando directè provenire. Quod argumentum præceptum affirmativum fidei, & spei æquè comprobatur.

26. Major est difficultas circa actum amoris proximi. Dicendum tamen est, similiter dari speciale præceptum affirmativum de actu interno supernaturali amoris proximi. Ita communiter Theologi, quos citatos sequitur M. Prado tom. 1. quæst. Moral. cap. 12. quæst. 4. §. 2. num. 15. Probatur primò ex verbo Christi Domini, Matthæi 22. & Marci 12. Diliges dominum Deum tuum, est primum, & maximum mandatum. Secundum simile est huic: diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Et Joannis 13. vers. 34. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Quod præceptum secundum communem Sanctorum Patrum, & Theologorum expositionem, est affirmativum charitatis supernaturalis, nos obligans diligere proximum propter Deum. Qui quidem actus nequit non esse simul charitatis Dei. Undè Apostolus ad Roman. 13. Qui diligit proximum legem implevit. Ex cuius verbis D. Augustinus tom. 9. tract. 9. in Primam Ioannis 4. sic infert: * Necessè est ergo, ut Deum diligat, qui diligit fratrem. * Secundò probatur ex D. Thomæ ad locum Pauli ad Rom. 13. vers. 2. ubi sic. * In dilectione proximi includitur dilectio Dei, sicut causa includitur in effectu. * Et 1. 2. quæst. 100. art. 10. & 2. 2. quæst. 44. art. 7. explicans præceptum Christi Domini, Matthæi 22. Diliges proximum tuum, sicut te ipsum: inquit: * Modus dilectionis tangitur, cum dicitur, sicut te ipsum, &c. Et hoc tripliciter, primò quidem ex parte finis, ut scilicet aliquis diligat proximum propter Deum, sicut se ipsum propter Deum

Zz 3

debet

debet diligere, ut sic sit dilectio proximi sancta. * Diligere autem proximum propter Deum, stare nequit absque actu interno charitatis supernaturalis proximi: hujus ergo præceptum nobis injunxit Christus Dominus loco supra citato. Ex hoc autem dilectionis actu præcepto, necessaria consequentia deducitur, nil contra proximum à nobis efficiendum, & illi subveniendum in necessitatibus corporalibus, sicut necessitatibus propriis: idque tantum suadet autoritas D. Thomæ ex quodlib. 4. art. 24. ad 1. non verò, ut quidam volunt, non dari præceptum affirmativum actus specialis, & formalis amoris proximi. Quod negari quidem non potest, ex mente D. Thomæ, aliis in locis expressa.

QVÆSTIO II.

Quo tempore obliget præceptum speciale actus interni amoris Dei super omnia.

IN hoc puncto quot capita, tot sententiæ: nonnullas referam. Prima asserit, præceptum charitatis Dei per se, & directe tantum obligare in articulo mortis, ita nonnulli Theologi innixi auctoritati D. Thomæ. Probat primo ex 4. dist. 17. quæst. 3. ad quæstionem 4. ubi ad similes quæstiones decidendas, hoc ject fundamentum. * Præcepta affirmativa non obligant ad statim, sed ad tempus determinatum: non quidem ex hoc, quod tunc commode impleri possunt, &c. Sed ex hoc, quod tempus necessitatem urgentem adducit. * Extra articulum autem mortis, per se loquendo, nullam necessitatem agnoscit D. Thomas ad ea, quæ sunt de necessitate salutis exercenda, ut videtur deduci ex his, quæ tradit de confessione, & Baptismo in addit. ad 3. part. quæst. 6. art. 5. in corpore, ubi ait: * Quia quæ sunt de necessitate salutis, tenetur homo in hac vita implere, ideo supericulum mortis imminet, etiam per se loquendo, obligatur aliquis ad confessionem faciendam, vel Baptismum suscipiendum. * Ex quibus M. Canus in relect. de Penitent. part. 4. §. Secunda propositio, ad obligationem amandi Deum speciali actu dilectionis, nullum tempus determinat, præter articulum necessitatis, in quo tantum hoc præceptum, sicut & reliqua affirmativa, obligare autumat. * Nec peccat (inquit) mortaliter, qui non diligit Deum, nisi necessitatis articulus intercedat. * Quapropter semel tantum per se in vita obligare, putat probabile Illust. M. Acat us de Velasco tom. 1. resol. Moral. verb. Amor, resol. 53. n. 2. dum hanc opinionem referens, inquit: * Conque se libran los fieles de muchos escrúpulos. * Et sequitur Remigius in Sum. tract. 2. cap. 1. de 1. præcep. Decalogi, §. 3. Et ab aliis tradita supponit M. Victoria in relect. de obligat. pervenientis ad usum rationis part. 3. n. 11. Ubi de tempore, quo amoris præceptum obligat loquutus, planè supponit, suo tempore sententiam fuisse communem ait enim: * Nec videtur sufficiens solutio communis, quod tenetur semel in vita. * Cui consentiunt non ignobiles Magistri, quibus convenit Joannes Sanctius in Selectis disp. 1. nu. 21. §. Nec frangitur. Ubi hanc dicit, esse verior sententiam: * Nam supposito, quod nullum tempus determinatum signet Deus, quo debeat diligi, liberum relinquit hominem, ut tempore à se electo obligationem exequatur: & cum articulus mortis ultimum vitæ tempus sit, & aliud eligere nequeat, constringitur, in illo præceptum implere. *

4. Secundo probatur, quia præceptum contritionis non obligat per se ante articulum mortis: ergo nec præceptum actus charitatis. Antecedens est. Thomæ in add. ad 3. p. q. 6. art. 5. ubi confessionem citat obligare, quando contritio obligat. Ad hanc tamen tenetur per se, neminem putat, nisi in articulo mortis, quia ex jure divino pro confessionis præcepto sibi concludit, ut constat ex numero præcedenti. Et est commune Theologorum cum Cajetano in summa edit. Veneta, anno 1584. & in antiquiori Parisiensi 1530. verb. Contritio, §. Tempus autem, ubi ait: * Quantum ad vitandum novum peccatum transgressiois præcepti de contritione, tempus est determinatum ad articulum necessitatis, sicut in aliis affirmativis præceptis contingit. Prima necessitas est articulus mortis, quia tenetur homo in hac vita committere, & universim exercitatio culpæ quæ exigitur exigentis necessarii hominem sine peccato morali. * Sic Cajetanus, quem sequuntur M. Canus ad præceptum §. 4. Propositio, & viginti DD. apud Leandrum in tract. 5. disp. 1. quæst. 37. Diana p. 5. tract. 1. res. 3. part. 1. tract. 8. res. 51. §. Dico itaque Et non solum, quod mirabile est, habet opinionem falsam vocat, & non amplectitur Vincentius Baronius in opere contra madæum disp. 3. sect. 2. §. 2. fol. 315 ubi sic ait. * Præceptum contritionis est quod postest lapsum in peccatum; & disp. 2. probatur est, dilationem quæ non esse novum peccatum, nisi accedat negligentia, desiderio liberioris vitæ. * Ergo præceptum, qui non ex desiderio liberioris vitæ, contritionem usque ad articulum mortis differat, non peccabit contra præceptum penitentis, vel charitatis horum Doctorum sententia efficaciter videtur sumi argumentum pro licita dilatione amoris Dei usque ad articulum mortis. Instatur sic: post peccatum commissum non minus urget præceptum contritionis, quam amoris Dei: quia contritio, secunda communem Theologorum sententiam, est formaliter actus charitatis: & contra actus charitatis formaliter, aut virtualiter actus contritionis, ut dicit D. Thomas in 4. dist. 17. quæst. 1. ad 4. quæstionem. * Dicendum (inquit) quod fervor dilectionis necessitate secum conjunctum habet odium contritionis. * Ergo si post commissum peccatum potest contritio differri usque ad articulum mortis, poterit etiam actus charitatis. Hæc consequutio videtur necessaria, concessis præmissis. Quod verò ante peccatum teneatur quisque actum charitatis elicere, & autem perpetrato, usque ad mortem iterare non stringatur, difficile est capere.

5. Tertiò probatur ex auctoritate Doctorum, quod dum extreme oppositam sententiam defendunt: mirum, præceptum amoris Dei homines obligatum primum instans rationis attingit, quod commune inter Thomistas: unde nonnulli ex quibus hujus Scholæ suam conclusionem probant: quod nisi adultus in primo instanti usus rationis præceptum charitatis teneatur: Vix (inquit) ullum præceptum articulus mortis assignari potest. * Sic M. Barro & M. Soto, quos refert Baronius in opere contra madæum, disp. 3. sect. 2. art. 1. §. 1. fol. 312. & sequuntur quidam ibidem, tom. 1. part. Theol. mor. contra Carmentem, disp. 1. sect. 1. art. 3. fol. 137. ubi hanc: * Quæ primum instans rationis elabit, eoque transgreditur præceptum amoris Dei, vix aliqui rationem verisimili possunt aliud tempus illi præcepto imponendo designare, nisi ad finem vitæ, & mortis articulum devolvantur. * Sic Baronius, & antequam

Mag. Prædicatorum. 1. quæst. moral. cap. 7. quæst. 5. §. 4. n. 14. & 15. ubi ait: Si tunc non obligat, numquam obligaret (nempe usque ad articulum mortis) quia non est maior ratio temporis sequentis. Ex quibus sic arguitur: ergo homini, qui in primo instanti usus rationis auctum charitatis elicitur, nullum tempus ante articulum mortis assignari potest, in quo ad illum iterandum teneatur. Ergo omnes Thomistæ, qui huic obligationi fecerunt satis (ut suppono) non tenebuntur ad actum amoris Dei usque ad articulum mortis. Bene. Ergo reliqui Doctores extra Scholam Thomisticam, qui talem obligationem pro primo instanti usus rationis non agnoscunt, consequenter asserunt, præceptum speciale charitatis extra articulum mortis non obligare. Quod hæc consequutio sit legitima ex præmissis, fatentur omnes Thomistæ supra citati: atqui probabilissima est sententia negans obligationem elictendi actum charitatis in primo instanti usus rationis, ergo nequit improbari consequutio, quæ ex illa necessariò deducitur.

6. Quartò probatur argumento desumpto ex D. Thoma in addit. ad 3. part. quæst. 6. art. 5. in corpore, ubi de præcepto Baptismi loquens sic ait: Ad Baptismum non est al. quod tempus determinatum, ultra quod, si Baptismum differat, peccatum incurrat. Et infra: Quia quæ sunt de necessitate salutis, tenetur homo in hac vita implere: idè si periculum mortis imminet, etiam per se loquendo, obligatur aliquis ad confessionem faciendam, vel Baptismum suscipiendum. Ex quibus sic: Baptismus est fundamentum Christianæ vitæ, & tamè juxta D. Thomam ante periculum mortis nullum est tempus ei suscipiendi determinatum, ultra quod, si adultus Baptismum differat, peccatum incurrat. Ergo idem de actu amoris Dei eodem fundamento dici poterit. Urgetur: quia huic principio innixi Scotus, Durandus, Gabriel, Richardus, Paludanus, Suarez, Valent. a. Lugo, & alii apud Leandrum à Sacramento tom. 1. tract. 5. disp. 3. §. 13. asserunt, seclusa lege Ecclesiastica, præceptum confessionis non obligare extra articulum mortis. Quia præceptum, inquit, affirmativum per se non obligat, nisi in articulo necessitatis, qui per se loquendo nullus est dabilis ante mortem. Atqui præceptum amoris Dei est præceptum affirmativum, & aliud nullum est ei tempus à Christo Domino, nec à jure naturali determinatum, ergo, ni ab Ecclesiâ determinetur, non obligabit abique ad periculum mortis.

7. Hæc sunt fundamenta, quæ pro hac sententia militant, quæ proinde gravissimi Doctores sequuti sunt, & videntur tenere doctissimi Navarrus in Sum. cap. 11. ubi per omissionem amoris Dei, solum putat peccare: Qui dimisit amare Deum, tempore quo sub pœna peccati mortalis tenebatur ad cogitandam suam salutem spiritualem, veluti cum imminet periculum mortis, vel necessitas se obtulit sumendi, vel ad ministrandi Sacramentum. Sic Navarro pro se citans Mag. Tabienam, & Majorem.

§. I.

Animadversio in Baronium.

7. Sententiam nuper relata, impiam, & absurdam, vocat Vincentius Baronius in opere contra Amadeum, disp. 3. sect. 2. art. 1. §. 1. fol. 314. & ultimum argumentum à paritate præcepti Baptismi desumptum,

fallax, & viciosissimum appellat. Quia non est (inquit) idem judicium de utroque præcepto: nam præceptum charitatis ad finem pertinet, & Baptismi ad media. Verum hoc effugium nullum est, quia actus charitatis non cadit sub præcepto, ut finis aliorum præceptorum est, sed ut medium ad consequutionem gloriæ, ut bene ait M. Bannez 2. 2. q. 44. art. 1. conclus. 3. ibi: Actus charitatis est etiam medium maximè necessarium ad assecutionem finis, & eatenus est de illo præceptum speciale; non ut habet rationem finis aliorum præceptorum, sed ut habet rationem ultimi & perfectissimi medi ad assecutionem finis. Ergo ex eo, quod præceptum charitatis ad finem pertineat, & Baptismi ad media, insufficiens prorsus est disparitas à Baronio tradita, maximè, ut argumentum de fallacia redarguat, cum tam actus charitatis, quàm Baptismus, ut media tantum, ad assequutionem finis, sub præcepto cadant.

8. Viciosissimum etiam nostrum argumentum appellat exclamans, numquam D. Thomam docuisse, quod de Baptismi dilatione, in loco supra citato illi adscribitur: Nec potest (inquit) illi adscribi, nisi per summam calumniam. Quæ hæc apud Baronium legat, & fidem neget? Sed ut nullam huic Authori debet, palam faciemus legi, & relegi D. Thomæ locum supra adductum ex addit. ad 3. part. quæst. 6. art. 5. in editione Sulmanticensi (qua utor) anno 1555. & verba, quæ ex illo adduxi, fideliter excerpta inveniri: Nec aliter, quàm sensum ab Amadeo detorta. Ecce claritas gratia antecedentia, & subsequencia jungam. Disputat ibi D. Thomas, * Utrum peccator teneatur statim confiteri? Ergo si quæ sit ratio, ratione communionis teneri, subnectit: Alio modo obligantur aliqui ad confessionem per se, & sic videtur eadem esse ratio de confessione, & de Baptismo differendo, &c. Præceptum autem confessionis, jure divino, per se non obligare extra articulum mortis, docent Doctores citati n. 29. & testè Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 35. sect. 3. n. 6. est sententia D. Thomæ disp. 17. q. 3. art. 1. Et de præcepto Baptismi exprimit D. Thoma supra, dicens: Ad Baptismum percipiendum non tenetur aliquis statim, postquam habuit propositum Baptismi, neque est aliquod tempus determinatum, ultra quod si Baptismum differat, peccatum incurrat. Ab hac autem assertionem statim excipit articulum mortis, subiungens: Quia ea, quæ sunt de necessitate salutis, tenetur homo in hac vita implere: idè si periculum mortis imminet, etiam per se loquendo, obligatur aliquis ad confessionem faciendam tunc, vel Baptismum suscipiendum. En apertè à D. Thoma traditum, nullum esse tempus extra articulum mortis, ultra quod, si Baptismum quis differat, peccatum incurrat. Quo ergo jure, id non posse illi adscribi, nisi per summam calumniam, scripsisti? Sed ut calumniam in posterum compescas, argumentum à paritate Baptismi desumptum in te retorqueo, & ex ore tuo te judico. Si in primo instanti usus rationis homo extimeretur à præcepto amoris Dei, vix aliqua ratione verisimili posset aliud tempus illi præcepto implendo designari, nisi ad finem vitæ, & mortis articulum devolvatur. Sic factis 1. part. Theologiæ Moral. disput. 2. art. 3. folio 137. cum alius tu instituit, quos supra dedi: Atqui omnes Thomistæ cum D. Thoma defendunt, præceptum Baptismi non obligare in primo instanti usus rationis, (quibus non dissenties) ergo vix aliqua ratione verisimili poterit huic præcepto implendo, aliud tempus designari, nisi ad finem vitæ, & mortis articulum devolvatur. Quid ad hæc?

9. Instat Baronius, D. Thomam ibidem addidisse: * Potest contingere, quod in dilatione Baptismi mortale erit peccatum, vel non erit, & hoc pensandum ex causa dilationis. Unde si causa dilationis Baptismi mortale peccatum annexum habeat, ut potest si propter contemptum, vel aliquid huiusmodi, Baptismus differat, dilatio erit peccatum mortale: alias non. Fateor, D. Thomam hæc esse verba, quæ licet Baronius non referat, excerpte placuit, ut ex illis D. Thomæ sensus apertius percipiatur. Concedo, dilationem Baptismi ex contemptu, vel ex alio pravo fine posse esse peccatum mortale: contendo verò, vi consequentiæ, idem prorsus de dilatione actus charitatis dici debere: & ideo deficiente simili causa dilationis, sicut non peccat mortaliter omitteus Baptismus usque ad articulum mortis, (solo attento iure divino) ita neque qui actum charitatis. Stat ergo argumentum supra confectum: quod salax, & vitiosissimum Baronius vocavit. Aliis solutionem remitto.

§. II.

Vera sententia.

10. Extremas relinquo, aliam, quæ præceptum amoris Dei super omnia in primo instanti usus rationis obligare defendit: aliam, quæ solum in articulo mortis. Primam deferò, quia hæc obligatio Authoribus tantum scholasticis est nota, qui ejus meminerunt: & moraliter videtur certum non omnibus inesse obligationem, quam nullus agnovit, omnes ignorant. Secundam reiicio, quia præceptum dilectionis Dei est præceptum amicitia: conciliandæ, conservandæque per totam vitam cum Deo: qui est finis, ex cuius amore, & fruendi desiderio cætera omnia dirigitur, & ministrantur. Incredibile ergo prorsus est, quod non obliget usque ad articulum mortis: si enim media ad consecutionem finis, in diffursu vitæ, ex præcepto adhibenda sunt, qui fieri potest, quod amor finis ad finem usque vitæ differatur? Ideo hanc sententiam, quæ communis est inter Theologos, tueatur Sanchez lib. 1. Summ. cap. 35: Suarez & Valentia, quos refert, & sequitur Castro Palao tom. 1. tract. 6. disp. 1. punct. 4. num. 4. Sotus, Bannez, Lorca & alii, quos sequitur Monesinosi. 2. q. 98. disput. 19. quest. 2. num. 3. & Mag. Prado ubi supra quest. 3. num. 5. & 6. qui constanter asserunt, extra articulum mortis dari obligationem eliciendi actum charitatis Dei, etiam his, qui in primo instanti usus rationis actum charitatis elicerint.

11. Jam quo tempore præceptum hoc ex virtute charitatis obliget? Non conveniunt Doctores. Certum autem est, secundum omnes, ex aliis virtutibus obligationem procedere, quoties occurrat obligatio se justificandi ad recipiendum, vel conficiendum aliquod Sacramentum. Et similiter ex præcepto negativo ipsius charitatis, quemlibet teneri, actum amoris Dei elicere, quoties ad vitandum odium, opus fuerit. Difficultas solum est de præcepto affirmativo. Respondeo ergo, aliis sententiis omisis, nullum determinatè assignari posse: certum autem esse dari obligationem aliquoties Deum amandi. In hac conclusione ferè omnes Doctores conveniunt. P. Suarez de Charit. disputat. 5. sect. 3. num. 4. sic ait: * Dico teneri hominem non prorsus cessare tota vita ab hoc amore. Quare, qui per multos annos non exercet hunc

actum amoris, delinquit contra charitatem. * P. Henriquez, quem refert, & sequitur Filiucius tractat. cap. 9. quest. 8. num. 290. dicit: * Saltem quanto tempore anno, hoc præceptum liget. * Magis licet Castro Palao ubi supra puncto 4. num. 10. ubi ait: * Reputarem, dilationem trium annorum eligere. * Cui consonat P. Coninch disputat. 14. dist. 3. numer. 53. ibi: * Videtur omnino mortaliter peccare, si hoc præceptum quis ad tres, vel quatuor annos spontè differat. * Strictius alii, singulis annis præceptum obligare, tradunt. Ita Petrus Hurtado de Mendoza 2. 2. disputat. 174. sect. 6. §. 16. Lorca 2. 2. disput. 3. §. 3. num. 8. Mag. Petrus de Ledesma in Summ. tom. 1. tract. 3. cap. 5. post 6. conclus. Alii verò nullum tempus determinare audent. Et fortè antea nullum obligat, inquit Mag. Prado tom. 1. Questio. Moral. cap. 1. §. 3. num. 10. Quapropter P. Granados 2. 2. quest. 4. controver. 3. de Charit. tractat. 14. * Aliquoties (inquit) in vita credendum est, obligari nos ad hunc actum, sed diffinire tempus magis in particulari non possum. * Et ex hoc capite, ratione ignorantie temporis huius obligationis, homines excusant peccatum, dicens: * Quoniam tempore obliget hoc præceptum, res est occulta, quod deserviet, ut facile admittamus invincibilem ignorantiam, quæ excuset à culpa peccati, qui hoc præceptum fortasse non impleverunt. * Sic P. Granados, cui lubens assentior.

12. Ad argumenta adversarii respondet. Ad primum desumptum ex auctoritate D. Thomæ in 4. distinct. 14. necessitatem urgentem ad præceptum amoris Dei adimplerionem, non ex periculo mortis, sed ex vitæ Christianæ fundamento, & institutione taxandam esse: ac proinde ad ultimum tenendum actum amoris Dei nimis non diffundendum, sed aliquoties in vita eliciendum, juxta diversitatem opinionum, de quibus supra.

13. Ad secundum respondeo, post lapsum in peccatum æquè obligat præceptum contritionis, & præceptum amoris: nego autem, contritionem differri posse usque ad articulum mortis, si articulus iste differatur ultra tempus à Doctoribus, præceptum amoris eliciendo, designatum. Idque D. Thomas supponit loco ab adversariis adducto ex add. ad part. question. 9. artic. 5. dum sic ait: * Tunc tenetur quis ad propositum confitendi, quando ad contritionem tenetur, scilicet, quando peccata memoriam occurrunt, quod præcipue in articulo mortis fit. * Lenim, præcipue, idem importat, quod nunc me: ut ostendat maiorem esse rationem de articulo mortis: exprimit enim casum minus dubium, alioquin magis dubium includit, ut cum Bartol. Trinquell. Burgos de Paz, & aliis tradit Barbosa in Dictionar. juris, dist. 272. Quapropter licet D. Thomas idem concludat, confessionis præceptum per se obligare in articulo mortis, tempusque aliud ex iure divino non designet, limitanda tamen est conclusio præcedentibus, nimirum, tunc præcipue obligat. Aliud verò tempus ad ejus adimplerionem argui non negat: idè quæ aliquoties in vita ejusmodi præceptum, sicut & amoris, vel contritionis obligat, dicendum cenleo.

14. Ad tertium desumptum ex auctoritate Thomistarum, qui pro solo articulo mortis præceptum amoris obligaturum inferunt, si in primo instanti usus rationis non adstringat. Respondeo, illationem esse nullam, & cui ipsi etiam tenentur respondere, admissa obligatione pro primo instanti, iustitiamque, quandoquidem eos etiam, qui hoc præceptum pro eo instanti adimpleverunt, obligant ad aliquoties

ties in vita actum amoris Dei eliciendum, extra articulum mortis.

17. Ad quantum, quod adducitur ex autoritate D. Thomæ prolicita dilutione Baptismi usque ad articulum mortis, respondeo, D. Thomam eodem modo de Baptismo, ac de confessione sentire: atque ad eod ejus conclusio intelligenda est, juxta superius dicta ad secundum argumentum, nempe susceptio- nem Baptismi præcipue obligare in articulo mortis: non verò excludit obligationem ante hunc articulum. Nec congruè excludi potest, quia non solum Baptismus in voto, sed in receptus, vitæ Christianæ fundamentum est. Quapropter Cajetanus 3. part. quest. 68. artic. 3. §. Et quamvis, sic scripsit. * Dilatio tamen Baptismi usque ad mortis articulum licita non est: ut patet de consecrat. distinct. 4. cap. quando quis. * Cujus sententia est verissima: textus verò, quo utitur, rem non evincit, quia solum procedit de his, qui usque ad exitum vitæ suscipere Baptismum differunt, ut liberius peccent, spe Baptismi postea salvandi.

QVASTIO III.

Utrum maritus, qui uxorem adulteram suspicatur, possit ei occasionem offerre, ut in adulterio deprehensam corripat?

1. **P**ARTEM affirmativam tuetur Joannes Sanctus in Selectis, disp. 35. num. 12. qui universaliter asserit, * offerentem alicui occasionem ad peccandum, ut deprehensus in illo resipiscat, vel ob alium bonum finem, non peccare: qualiter excusantur Custodes nemorum se abscondentes, ut evites ingrediantur liberè, & deprehensi caveant in futurum illuc redire. Illud enim non est cooperari ad peccatum, sed permittere unum committi, ut plura evitentur, ut tradunt Navarrus, Navarra, Corduba, Valentia, Molina, Manuel, Vega, & alii. * Et infra: * Eadem etiam ratione excusati parentes, & heros non auferentes, vel apponentes famulis, aut filiis occasionem furandi, cum eos ad furandum propensos norunt, ut sic in furto deprehensi resipiscant, censent Navarrus in Sum. Hispana, cap. 28. addit. ad num. 3. cap. 14. §. La dezima. Corduba in Summ. quest. 5. corollar. 4. Navarra lib. 3. de Restit. cap. 4. dub. ultimum. in nona edit. num. 104. * Hactenus Joannes Sanctus. Quem sequuntur Gallinus verb. Peccatum. Layman lib. 2. tractat. 3. cap. 13. num. 5. Gaspar Hurtado de Inst. disputat. 2. distinct. 3. §. Ratio prioris est. * Quia peccanti ex malitia (inquit) potest licitè tribui materia peccati, quæ aliàs sit indifferens. * Diana 3. part. tract. 5. Miscellan. resoluit. 18. cujus rationem reddit. * Quia id non est formaliter cooperari ad peccatum, sed materiam, & occasionem peccati subministrando, illud permittere. Quibus faciunt asserentes, non esse peccatum mortale, subministrare materiam indifferenter ea abusu. Petrus de Ledesma tom. 2. tractat. 27. dub. 4. & Cajetanus 2.2. quest. 147. artic. 4. in fine, aliquè plures ex hoc capite excusantes Tabernarios, & Capones cibaria ministrantes solutis jejunium. Quia * si omnino cœnaturi sunt, (ait Cajetanus) & ego invito eos ad mecum cœnandum, non invito eos nisi ad lo-

cum, & societatem cœnæ, & ministro illis cibos. Ex nullo autem horum apparet peccatum aliquod. * Ergo si uxor adulterata est, maritus occasionem offerens, verb. grat. solam relinquens, vel consulens, ut consanguineam visitet, non invitat nisi ad locum, & domum consanguineæ, ut adductis testibus possit de adulterio convincere, vel in adulterio deprehensam corrigere. In his ergo, juxta doctrinam Cajetani, peccatum aliquod non apparet. Cui favent Doctores asserentes, non peccare mortaliter, qui petunt aliquid indifferens, quo alter jam paratus est abusus, quia hæc videtur levis cooperatio ad peccatum. Sic nonnulli apud Bonacinam tom. 2. disputat. 2. de Peccatis, quest. 4. puncto 2. num. 21.

2. Et quod caput, est sententia expressa D. Thomæ q. 13. de malo, artic. 4. ad 19. ubi sic scribit. * Pro nullo incommodo corporali vitando, debet homo consentire in peccatum alterius: sed tamen pro aliquo incommodo vitando, potest homo licitè uti malitia alterius, vel materiam ei non subtrahere, sed præbere. * Quid clarius?

§. I.

Animad-versio in Baronium.

3. **H**UNC D. Thomæ locum, etsi fideliter excerptum, enormiter tamen truncatum expostulat Baronius in opere contra Amadeum, disput. 3. sect. 2. §. 3. folio 298. sic illum impetens: * Sed hic solito enormiori fraude elegantissimum D. Thomæ locum ex quest. 3. de malo (13. voluit dicere) artic. 4. ad 19. corripit, truncatis verbis, quæ aperte sensum D. Thomæ interpretabantur, & fraudem Amadæi refellebant. * Et excerptis, quæ à nobis supra, subnectit: * Curtacuisse, quæ sequuntur, verba? Sic enim profertur Sanctus Doctor: Sicut si latro aliquem jugularet, & ad vitandum periculum, aliquis latroni thesaurum ostenderet. Vides ex D. Thoma non licere quamcumque occasionem, aut materiam peccandi præbere, sed tunc tantum, cum quis vitam invadit, atque ab homicidio semoveret, permisis ejus arbitrio fortunæ bonis? *

4. His de Amadæo actum putat elegans Baronius, quasi exemplum, quo utitur D. Thomas, demonstrat, extra casum imminentis mortis, ad quam jam inimicus est accinctus, licitum non esse, ex quo cumque alio bono fine, materiam peccati illi præbere. Cæterum homo aperte fallitur: quia licet D. Thomas, claritatis gratia, in exemplum adhibuerit casum latronis jugulum minantis, cui ad vitandum mortis periculum, ostendi posse thesaurum diripiendum, in confesso est apud omnes: non tamen propterea existimavit, in hoc solo casu esse licitum materiam peccati proximo præbere. Quinimò eo exemplo, majoris claritatis gratia, utitur ad probandum, in aliis etiam casibus minoris momenti idem licitum fore.

5. Ad horum evidentiam, proponam argumentum, cui D. Thomas loco citato responderet, quod est decimum octavum, & decimum nonum his verbis objectum: * Ille, qui subministrat peccanti mortaliter, peccare videtur, sicut si quis mignaret arma furanti, aut interficere volenti: si ergo usurarius mortaliter peccat mutuans pecuniam ad usuram: videtur, quod etiam illi, qui apud eos deponunt pecunias, mortaliter peccent. Sed dicendum, quod si absque necessi-

*Vera sententia aliquibus conclusioibus
exponitur.*

necessitate apud usurarium deponat suam pecuni-
am, mortaliter peccat: si vero ex necessitate, à pecca-
to excusatur. Sed contra (inquit argument. 19.) ne-
cessitas non potest esse, nisi ad evitandum aliquod
damnum temporale, sed pro nullo temporali dam-
no vitando debemus consentire, aut materiam mi-
nistrare alterius peccato: ergo pro tali necessitate nō
excusantur prædicti à peccato mortali. * En argu-
mentum, quod sibi obiicit D. Thomas, apertissime
procedit de subministrante materiam peccato usu-
ræ, quem excusari non posse à peccato, etiam si pecu-
nia deponatur, ex necessitate offerentis, probare in-
tendebat.

6. Huic ergo respondet D. Thomas ad decimum
nonum, id negando: reddit quæ rationem verbis à no-
bis supra fideliter excerptis: * Quia licet pro nullo
incommodo corporali vitando debeat homo, con-
sentire in peccatum alterius: sed tamen (attendit) pro
aliquo incommodo vitando, potest homo licite uti
malitia alterius, vel materiam ei non subtrahere, sed
præbere. * En Baroni, non solum in casu imminētis
mortis, sed ad vitandum longè minoris momenti
damnum, concedit expressè D. Thomas, licitum esse
subministrare, & præbere materiam peccati, ut pec-
cuniam usurario. In cuius confirmationem adducit
exemplum latronis, aliquem jugulare tentantis, cui,
secundum omnes, ad vitandum mortis periculum
thesaurus diripiendus licite ostenditur: ut apertissi-
mo hoc exemplo falsitatis convinceret principium,
quo argumentum decimum nonum nitetur, ad
negandum, licere deponere pecuniam apud usura-
rium, etiam si ex necessitate offerentis.

9. Ex quibus evincitur primò, exemplum latro-
nis, quo Baronijs victoriam impestivè, & perca-
lumniam cecinit, non taxativè, sed demonstrativè à
D. Thoma fuisse adhibitum, ut de more est apud
Doctores, Levissimum ergo, & falso prorsus funda-
mento ductus est Baronijs ad dicendum: * Ex D.
Thoma tunc tantum licere materiam peccati præ-
bere, cum quis vitam invadit, & argue ab homicidio
semoveat. * Obtrudo secundò, non nisi per summam
calumniam scriptis verba illa spongia digna: * E-
normi fraude elegantissimum D. Thomæ locum
truncatis verbis ab Amadæo fuisse corruptum. * Cum
genuinam D. Thomæ mentem Amadæus expresse-
rit, & nil ad rem faciens omiserit. Et quod mirabili-
us, ipsemet Baronijs, ut à nobis exposita apertè
contentit *disput. 3. sect. 2. folio 199. dum ait: Ut licere
materiam indifferentem, unde alter peccandi occasio-
nem arripit, suo vitio: utitur què ex necessitate consu-
lendi honori, & vitandi damna, quæ ex adulterio
noto sibi imminēt, & cavendi in posterum plura
peccata, quibus, ni principio obstitit, serò medici-
na parabitur.*

8. Cum D. Thoma ubi supra sentiunt Valentia,
Molina, Rebells, & alii, quos sequitur Thomas
Sanchez in *summ. lib. 1. cap. 9. num. 36.* Nec sibi con-
trarius est Angelicus Doctor 2. 2. *quæst. 78. artic. 4. ad
3. ubi deponentem pecuniam apud usurarium, pec-
cati mortalis, damnat: in hoc enim loco, sermonem
instituit de illo, qui absque urgente causa pecunias
apud usurarium deponit: in alio vero, quan-
do ex necessitate, ut constat
ex dictis.*

9. Dico primò: numquam licet offerre occasio-
nem uxori, eo fine, ut adulterium commet-
tat, licet ex adulterio comprobato, finis alius non
consequendus speretur, & intendatur. Ratio est
hi evidens, quia intrinsecè malum est, peccatum
malus intendatur, nempe deprehensum uxorem in
adulterio convincere, ut respicitur. Sic D. Thomas
4. *dist. 19. quæst. 2. art. 3. quæst. 2. ad 3. ubi licet: Non
tamen debet aliqua occasio præberi, ut peccatum
iteretur, quia non sunt faciendi mala, ut veniant bona.*
* Et credo esse communem Doctorem.

10. Dico secundò: numquam licet occasione
peccandi non aferre, eo fine, ut proximus in pec-
cato comprehensus respiciatur. Probatur ratione con-
clusionis præcedentis, quæ ejusmodi omittitur,
malitia etiam finis, in eam demonstrat: quia me-
dium ad finem immèdiate conducentem, est
peccatum adulterii, vel furti, quod ipsamet intentio-
ne finis, explicite, vel implicite amatur. Tum quia
quia in æstimatione morali, non subtrahere occasio-
nem peccandi, vel illam offerre, parum distat in ma-
litia, cum ex virtute charitatis, aut ex alia, cui pec-
catum à proximo committendum contrariatur, illud
evitare tenemur, si abique gravi incommodo pos-
sumus. Non autem evitat, qui peccandi occasio-
nem, cum facile possit, non auferat. Hæc conclusio est con-
tra Sotum, Petrum de Ledsma, & alios quodam-
modo *chez de Matrimon. lib. 10. disput. 12. num. 52. afferentes
viro suspicanti adulterium uxoris, licere non solum
re ad alterandam occasionem, ut eam possit, adhibere
idoneis rebus, de adulterio convincere. Sed con-
sequenter ad superius dicta tenenda in his rebus,
quia inter unum, & alterum casum non est aliud
crimen, quam in uno peccatum omissionis, in alio
commissionis intervenire. Quapropter Joannes Sa-
nchez in *selectis, disput. 35. num. 1. prope medium, nullum
in re morali differentiam constituit inter occasio-
nem, & non auferentem occasionem peccandi
bono fine: id eodè Authores omnes de his loquen-
tes ibidem confundit.**

11. Dico tertio: Quoties detrimentum aliquod
momenti, ex actione indifferenti, vel ex commissione
timeatur, vel alia adfuerit causa sufficiens ad exco-
sandum ab obligatione vitandi peccatum proximi,
licitum cuique erit, non solum non subtrahere occa-
sionem peccandi, sed per actus indifferentes illam
præbere, quam vis proximus prævidetur suo
peccaturus. Hæc sententia abique dubio est D. Tho-
mæ loco supra citato ex q. 13. de malo, art. 4. ad 19. exco-
santis à peccato deponentem pecuniam apud usura-
rium, pro suo incommodo vitando. Quem sequun-
tur omnes Doctores §. præcedenti citati. Cujus re-
tentionem desumo ex P. Molina tom. 1. de *just. disp. 13. a
8. ubi sic: Licet cooperari ad peccatum alterius,
quando quod à cooperante fit, est intrinsecè ma-
lum, numquam liceat: cooperari tamen aliquod
quod indifferens est de se, dicendum est licere quia
de causa, & optimo fine: esto nequitia alterius ad cau-
sam, & peccatum ordinetur. Quibus factis Do-
ctores afferentes, non peccare mortaliter, qui peccat
aliquod*

aliquid indifferens, quo alter jam paratus est abuti. Rodriguez, & alii apud Bonacinam tom. 2. disp. 2. de peccatis, quæst. 4. punct. 2. n. 21. Quibus consentit Vincentius Bionius ubi supra citatus, fol. 299.

12. Quæ autem sit iusta causa utendi ejusmodi materia indifferenti, seu peccandi occasionem offerendi? Respondeo, iudicio prudentis relinquendum, ut cum Valentia, Lessio, & Sanchez, tradit Bonacina supra num. 18. Hinc Christianum se Tyranno manifestantem, & offerentem, quando scit ab illo occidendum, non peccare, licet occasionem illi det homicidii, est communis Doctorum sententia, si causa iusta occurrat, ut tradit Cardinal. de Lugo tom. 1. de iust. disp. 10. sect. 1. num. 39. Hinc, si marito inurbanius vertatur, quod uxorem prohibeat in domum consanguineæ adire, posse ex bono fine vitandæ notæ, aditum non impedire, licet aliis amassu ad adulterium eo advocatum credat, docent viri doctissimi. Tunc enim uxoris malitia ad bonum finem uti poterit, nempe ad eam in adulterio comprehensam corrigendam. Nec id eo ejus peccatum intendere potest: sed quod prævidit futurum ex oblatione rei indifferents: ex suppositione quod committatur, (quod ipse nolle) intendit castigare, & corrigere, & peccandi occasionem radicatus evelere.

13. Unde sit, quod licet prorsus illicitum sit, occasione uxori offerere eo fine, ut adulteretur, ut diximus supra, & tradit P. Sa. verb. Peccatum, num. 7. & P. Thom. Sanchez, lib. 10. de Matrim. disput. 13. num. 53. dicens, se non videre, quæ ratione id excusari valeat: ex alio tamen fine eandem occasionem præbere, si finis talis sit, qui sufficiat ad excusandum ab obligatione vitandi peccatum proximi: non est cur peccati mortalis condemnari debeat. Confirmatur exemplo, quo utitur ipse Sanchez supra num. 52. ubi ait. Quod quando custodes nemorum se abscondunt, quo illuc euntes ingrediantur libere, solvant quæpœnam, peccatum mortale committunt, ut bene docet Medina Codice de Restitut. quæst. 12. * At excusantur (inquit) à culpa, quando eo fine se abscondunt, ut seinel deprehensi, caveant in futurum illuc redire. * Sic Sanchez pro se referens Navarrum, Cordubam, Valentiam, Navarram, Emanuelem Rodriguez, & Vegam. Quorum ratio alia esse non potest, nisi quia finis se abscondendi non est, ut alii delinquant, sed ut ex suppositione, quod nemus ingressi fuerint, comprehendantur, penamque debitam solvant. Ergo similiter si matris domus abscondat, non ut uxor adulteretur, sed ut ex suppositione, quod delinquat, de adulterio convincatur, & sic caveat in futurum, excusabitur à culpa: habet enim rationabilem causam ad uxoris peccatum non vitandum: actumque indifferenti utitur, unde uxor peccandi occasionem suo vitio arripit.

14. Dico quartò: Non licet homini peccatum alterius permittere ex fine ignominie, vel pœnæ incurrendæ, quibus delinquens melior efficiatur. Hæc conclusio est contra M. Sotum de secreto, memb. 2. quæst. 2. paulo ante 5. conclus. ubi inquirens. * An liceat, & expediat quandoque perditum hominem permittere, in pejora prolabi crimina, ut ignominia peccatorum confusus, facilius resipiscat, & emendetur? Respondet: * Licet nobis aliquando permittere, peccatorem ad tempus pejuscadere, ut cautius resurgat. * Cui ego dissentio. Moveor, quia charitas obligat, vitare peccatum proximi, dum causa rationalis non excuset: finis autem penitentia, & emendationis, quæ soli Deo nota est, qui su-

tura contigens conditionata cognoscit, non est homini ad permissionem causa sufficiens: forsitan enim proximus infamatus, vel in delicto comprehensus, pejor evadet. Præterquam quod si intentio hujus finis excusare sufficeret, quivis ejus prætextu à vitando peccato alieno se eximere posset, de proximo frequenter judicans peccati ignominia confusum facilius emendandum.

15. Adde, plures Theologos illicitum omnino reputare, permittere peccatum ex intentione penitentia: idèquè ejusmodi permissionem Deo esse impossibile: nam qui vult efficaciter finem, eadem voluntate vult media, sine quibus obtineri nequit: penitentia autem absque peccato esse non potest. Quod Deum velle, impossibile est: Ergo cum ignominia, vel pœna propter peccatum incurrenda illud negativariò supponant, qui peccatum ex ejusmodi fine consequendo permittat, neque bit non ipsum, met peccatum velle, quod illicitum prorsus est. Præterquam quod rarissimè licet homini peccatum proximi permittere ex quocumque alio fine, ut bene notat Petrus de Navarra lib. 3. de Restit. cap. 4. num. 127. * Non enim (inquit) sicut Deus, ira & homo: ille enim obviare peccatis minime tenetur, iste tenetur. *

16. Hujus quæstionis occasione rogat Sanchez ubi supra, num. 54. Num liceat viro, pactum cum uxore inire, ut amasio ejus castitatem violare tentanti conniveat, concedens tempus, & locum, non ut adulterium perficiat, sed ut in crimine deprehendatur: id culpa vacare, docent plures, teste Sanchez ibidem, & ex dictis supra conclusione tertia, necessaria consequatione videtur deduci, quia finis offerentis tempus, & locum, non est peccatum adulterii. Cæterum fundamentum, quo in quarta conclusione utimur, contrarium evincit: nam in crimine deprehendi, essentialiter involvit ipsum crimen: ergo qui efficaciter intendit, ut proximus in crimine deprehendatur, verè intendit peccatum illius: quod prorsus illicitum est. Ut omitam, verba illa conniventia in communi æstimatione esse veram inductionem ad peccatum, & in his circumstantiis non esse indifferentia, sed determinata ad significandum consensum in adulterium: quæ proinde graviter ad luxuriam amasium provocant, & illam deperire faciunt; atque adeò à malitia denudari nequeunt.

QVÆSTIO IV.

An divites Laici teneantur erogare proximo eleemosynam de superfluo?

§. I.

Quid in communibus pauperum necessitatibus?

1. **A**D hujus quæstionis enodationem præmittendum est primo. Triplicem considerari posse necessitatem. Aliam extremam, nempe, quando mortis periculum imminet, aut probabiliter timetur. Aliam gravem, cum aliquod incommodum notabile, ut periculum probabile incidendi in gra-

in gravem morbum, aut patendi tamen, aut amittendi famam, libertatem, vel statum. Aliam communem, quam communiter pauperes patiuntur.

2. Præmittendum secundò. Ex bonis temporalibus alia esse necessaria natura, nempe, quæ ad vitam ut cibis, & potus, & huiusmodi: alia necessaria ad statum personæ, & familiæ, & dignitatem conservandam, quæ dicuntur superflua natura: alia verò sunt, quæ naturæ, & statui personæ superfluiunt; quoniam tam status, quam vita sine illis conservari possunt: & hæc sunt bona, quæ absolute, & simpliciter superflua vocantur. His positis,

3. Prima sententia asserit, in communibus pauperum necessitatibus esse præceptum elargiendi elemosynam de superfluo. Ita videtur sentire D. Thom. in 4. sentent. distinct. 5. quæst. 2. art. 4. quæst. 1. in fine corporis, ubi sic. * Illud autem, quod necessarium reputatur ad aliquid, quod est ultra decentiam status, debet in elemosynam dispensari, & hoc cadit sub præcepto. * Sic ibi, quem plures pro hac parte referunt.

4. Secunda tamen, & verior sententia tenet, in necessitatibus communibus pauperum, neminem teneri ad erogandam elemosynam, adhuc de superfluo status, seu personæ. Ita D. Antoninus 3. p. tit. 1. cap. 24. M. Arauxo Episcopus Segovienis 2. 2. quæst. 32. art. 10. dub. 1. conclus. 3. referens Sylvestrum, & Armillam: cui consentit Cajetanus apud Sotum ubi infra. Item M. Victorinus, Fernandez, Malderus, Covarruv. Gabriel, Alensis, Abbas, & alii, quos citatos sequitur Diana 2. p. tract. 15. resol. 32. & tract. 16. resol. 28. & 5. p. tract. 8. resol. 17. Probant. Nam si dives teneretur pauperibus in communibus necessitatibus erogare superflua, consequens esset, ut non posset ea donare cui veller, aut ex eis pios aliquos sumptus ad divinum cultum facere, ut Ecclesiam, vel Collegium edificare, quod absurdum est. Sic dicunt DD. in quo non immoror, quia communis est sententia, & tenenda.

S. II.

Quid in gravi necessitate?

5. EST igitur duplex difficultas in hoc puncto examinanda. Prima, An in gravi necessitate sit obligatio erogandi elemosynam etiam ex necessariis ad statum? Secunda. An saltem in extrema? De qua infra §. Quintò. Ad primam ergo deveniendo: Quod in gravi necessitate sit præceptum succurrendi proximo ex superfluis naturæ & statui, conveniunt omnes, ex lege charitatis cordi hominum naturaliter insita. Quod non sit obligatio subveniendi proximo ex necessariis ad statum, tradunt D. Antoninus 2. p. tit. 1. cap. 24. ad finem. M. Turrecremata in cap. Sicut hi, dist. 47. con. 3. Sylvest. in Rosa aurea quæst. 57. Cajetanus in Sum. verb. elemosyna largitio. Ubi extra calum extremæ necessitatis non agnoscit obligationem gravem elargiendi elemosynam, in non habente superflua ad statum. * Elemosynam, inquit, non facere, est peccatum mortale in duobus tantum casibus. Primus est, si quis habet de superfluo naturæ & personæ. Secundus, cum apparet puer in extrema necessitate constitutus. * Sic ille. Ergo si quis non habeat ejusmodi superfluum, nec appareat extrema pauperis necessitas, non erit mortale elemosynam non facere. Ergo in gravi ne-

cessitate, non est obligatio elargiendi elemosynam ex necessariis ad statum. Hæc est sententia Cajetani. Quam propterea cum aliis sequitur Diana 2. p. tit. 5. in corpore, ibi: * Sic ergo, dare elemosynam de superfluo, est in præcepto, & dare elemosynam ex necessariis, est in consilio, sicut de quolibet modum bono dantur consilia. * Quod magis explicite dicens. * Est aliquod tempus, in quo mortaliter peccat, si elemosynam dare omittat. Ex parte quidem recipientis, cum appareat evidens, & urgens necessitas, nec apparet in promptu, qui ei subveniat. Ex parte verò dantis, cum habet superflua, quæ solum statum præsentem non sunt sibi necessaria, prout probabiliter estimari potest. Et art. 6. loquens de bonis necessariis, ad statum propriæ personæ, & aliorum, quarum cura ei incumbit, ait: * De hismodi ergo elemosynam dare est bonum, & non dicitur sub præcepto, sed sub consilio: inordinatum est autem, si quis de bonis propriis tantum sibi futurum heret, ut aliis largiretur, quod de relictis non potest vitam transigere convenienter secundum proprium statum, & negotia occurrentia. * Sic Angelus. Præceptor, quem sequuntur Cajetanus ibi, & Malderus lib. 5. de iust. quæst. 8. art. 1. dicens: * Cajetanum legitimè D. Thomam interpretatus, duos consilia esse superflui præcepti elemosynæ sub mortali, videlicet necessitatem extremam, de necessariis: & gravem, de superfluis (nempe naturæ, & statui) in casus commutationem tractatum composuit de elemosyna, de hoc autem verum est, quod in gravi necessitate non sit præceptum, nisi de superfluo. * Hæc sententia hodiè communis, quam, ultra citatos, tuentur Martinus de Ledesma 2. p. quæst. 8. art. 3. Navas Man. cap. 24. num. 7. Bonacin dist. 3. quæst. 4. par. 1. Petrus de Navarra lib. 3. de Rept. cap. 1. art. 3. & alii apud ipsos, quos sequitur Granado 2. 2. contrav. 7. tit. 1. dist. 2. sect. 5. num. 32. Et mihi placet. Fundamentum est, quia unicuique jus est decenter vivere, & ad decentiam sui status conservandam, ergo dum sumus extrema necessitate oppressi non exitemus, nec sub lethali tenetur ex necessariis ad statum ei intervenire, sed tantum ex superfluis, ex quibus, cum absque magno sui incommodo gravem proximo necessitatem sublevarè possit, lex charitatis illum potius obligat.

6. Hanc communem sententiam amplectitur Gabriel Vazquez opusculi de Elemosyna, cap. 3. Quis nescio quis minus sapiens ideo reprehendit, quæ inopia, Doctorum copia superius allegata non ostendit. Quinimò strictius illis loquutus est P. Vazquez, quia communem sententiam ipse limitat, quod gravis necessitas versatur circa famam: in his enim existimat, esse obligationem subveniendi proximo, non solum ex superfluis, sed etiam ex necessariis ad statum. * Si aliter tamen, inquit, limitari posset famæ amittendæ, quia illa est pretiosior auri, & status, seu dignitate, teneretur quis cum detrimetur sui status, & rei familiaris superflua naturæ, similem necessitatem propellere, & sublevare. * Verum hæc limitatio nimis stricta pluribus vitiis est, & contra communem Doctorum sententiam: qui, ut vidimus, absolute, nullum quæ factio diffinitive necessitatem gravem proveniente ex defectu bonorum fortunæ, vel famæ, obligationem sub lethali ad eam sublevandam non agnoscunt, quia cum tanto dividit detrimentum, quale est, à statas de decore, & fide, charitatis præceptum graviter non obligat, &

nulla obligatio gravis abque urgentissimo fundamento auctoritatis, vel convincentis rationis, adstruenda est. Ex quibus constat, in gravi necessitate proximi solummodo esse obligationem sub peccato lethali elargiendi elemosynam de superfluo statui, & personæ, non verò de necessariis.

§. III.

Quæ sint necessaria statui?

7. Si autem scire desideras, quæ bona dicantur necessaria: quæ superflua statui, seu personæ? Respondet Cajetanus in *sum. verb. Elemosyna largitio*. * Hoc esse judicandum consideratis sumptibus honorabilibus, etiam filiorum familia, status magnificentia, magnificentia, communibus eventibus, hæreditibus, & aliis hujusmodi; ita ut raro videatur (attende) contingere, ut homo secundum statum gloriosè vivens superfluum habeat. *

8. Respondet Navarrus in *sum. latina cap. 24. num. 6. ** Non enim tot sunt, quot putant, ejusmodi divites, quibus sit superfluum statui, cum nec Reges, & magni Principes, qui habent thesauros ad bella, quæ probabiliter contra suas republicas timent, aut quæ pro illis gerere debent, superflua habere censentur. * Et in *sum. Hispana cap. 23. num. 74. ** Sin peccato pueri uno atolorar para comprat hazenda, rentas, & honorio, y mudar su estado mas baxo, y peor, en oro mas alto, y mejor, por servir en el mas libremente, o mas a Dios, que le dió talento para ello, segun lo prueba el mismo Cajetano, ni por esto se dize (attende) tener superfluo para ser obligado de precepto a las limosnas, a que lo son los que lo tienen, de quien abaxo diremos. *

9. Respondet Petrus de Navarra lib. 3. de restitut. cap. 1. num. 364. * Necesaria statui, ut bene D. Thomas questione illa 32. & Cajetanus in *sum.* non in puncto consistunt. Nec necessitas alterius, qui accepturus elemosynam, &c. Et ita iudicium hoc relinquendum prudentiæ ipsius, qui res habet. Si enim augere statum, vel mutare vult, non ex libidine avaritiæ, aut in fructum pauperum, sed quia sincere iudicat, sibi convenire ob aliquos honestos fines, majorem familiam habere, & opulentiùs vivere, aut ad altiorum statum conscendere, sola ejus determinatio sufficit, ut quæ ad hoc deserviunt, necessaria dicantur, & non superflua. Unde qui rari sunt, qui nolunt, vel statum majorem habere, vel in infimo opulentiùs vivere. Ideò, ut Cajetanus notat, rari sunt, qui de superfluo status teneantur. Quam ob rationem, ut suspicor, Dominicus Bannez censuit, de necessariis ad statum esse gravi necessitati succurrendum. * Hæc Navarra.

10. Respondet Manuel Rodriguez in *sum. cap. 197. conclus. 2. ** El rico no tiene que escrúpulizar, porque todo lo que le es necesario para tratarse con mas pompa, y auctoridad no es superfluo a su estado. Y como ay pocos, que no quieran acrecentar sus casas, o vivir con mas auctoridad para honra suya, y de sus hijos, así ay pocos seculares, que esten obligados a dar limosna en una grave necesidad de lo superfluo a su estado, como lo nota Cayetano. *

11. Respondet Diana part. 2. tract. 16. resol. 28. * Notandum est, quod bona, quæ conservantur ad acquirendum majorem statum pro se, & suis consanguineis, non dicuntur superflua statui, * idem repetit

part. 5. tract. 8. resol. 20. Ubi inter alios refert Malderum 2.2. quæst. 32. art. 6. dub. 4. qui docet * vix unquam contingere, ut quis habeat superfluum statum, cum possit quilibet cogitare de statu augendo, imò status cum divitiis crescat. *

12. Respondet Vazquez Opusc. de Elemosyna cap. 1. dub. 3. num. 26. * Appello superfluum statum, vel præsentis, vel futuri, quem ego licetè possum acquirere, & ad illum ascendere. Nec enim teneor ego meum statum, & dignitatem amittere, ut alius non amittat suum. Et simili ratione, non teneor ego ob similem necessitatem, futurum perdere statum, quem dignè poteram conquirere. Quod expressè sentit Navarrus, & Cajetanus 2.2. & in summa loco citato, qui licet sentiat, de superfluo quemlibet teneri ad elemosynam, sed non existimat superfluum, quando quis habet superfluum statui præsentem, illud tamen in futurum reservat, ut mutet in statum digniorem. Et ita (attende) vix aliquis tenetur, aut secundum opinionem Cajetani, aut secundum nostram, ad elemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui, (& iterum cap. 4. dub. ult. num. 14.) Laici, inquit, de bonis patrimonialibus possunt servare ad statum suum, vel consanguineorum mutandum. Unde vix in secularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. * Sic ex Cajetano, & aliis P. Vazquez, cujus consequentiam observat, & laudat M. Lorca 2.2. disp. 39. sect. 3. num. 7. §. Adit præterea Cajetanus. Ubi postquam recensuit, quæ Cajetanus necessaria ad statum appellat, concludit: * Sed si hæc sententia vera est, nil unquam erit superfluum.

§. IV.

Iudicium Authoris.

13. Fateor M. Lorca bene ubi supra ex dictis intulisse. Ideòque numquam mihi suadere potui, inter necessaria ad statum numeranda, quæ non ad præsentem conservandum, sed ad altiorum pro successoribus acquirendum requiruntur. Et hanc fuisse antiquorum mentem, inde mihi efficaciter suadeo. Quia bona diviserunt in necessaria ad statum, & in superflua statui; quæ divisio de subiecto non supponente (ut dicunt Logici) foret, si præfata expositio sustinenda esset, cum nulla sint bona, quæ ad statum majorem, & majorem acquirendum superflua sint. Et constat ex D. Thom. 2.2. quæst. 32. art. 5. ad 3. ubi sic rem explicat, dicens: Cum habet superflua, quæ secundum statum præsentem, non sunt sibi necessaria. Si enim ad futurum acquirendum spectemus, inanis esset disputatio.

14. Quæstio igitur præsens agitata est, supponendo alia esse bona necessaria ad statum, alia ei superflua: & cum ex necessariis ad statum præsentem conservandum, convenienter ferè omnes, non esse obligationem saltem gravem, succurrendi proximo in gravi necessitate constituto; dubium solum potest esse, an ex superfluis statui præsentem teneatur? Hoc verò in dubium verti non posse à principiis intrinsicis, olim mihi indubitatum erat. Quapropter valde miratus sum, dum primum comperi authores non infimæ notæ pro parte negativa militare, existimantes in sola extrema necessitate hanc obligationem adesse. Ita sibi contrarius tenuit postea Eminentissimus Cajetanus 2.2. quæst. 71. art. 1. ut notat M. Sorus lib. 5. de iustit. quæst. 8. art. 1. Ubi sic scribit: *

Aaa

Caje-

Cajetanus in praesentiarum solam extremam necessitatem arbitratum secum asserere praecipuum obligans ad mortale: distinguuntur tres gradus; primum extremam necessitatis, cui sub culpa mortali succurrendum est; secundum necessitatis gradum, citra extremam, cui non occurrere venialis culpa est. Levioribus autem succurrere consilium est; sed illas praetermittere, nulla est culpa. Mirandum est tamen quomodo sui ipsius fuerit oblitus. * Sic contra Cajetanum M. Sotus.

15. Idem sentiunt Doctores alii, quos refert M. Lorca 2. 2. disp. 29. memb. 2. num. 19. Prima, inquit, sententia asserit, etiam ex superfluis (statui) non esse praecipuum dare eleemosynam, nisi extremè indigenti, vel quasi extremè, communibus autem necessitatibus pauperum occurrere, etiam gravibus, non esse in praecipuo, saltem ex ratione, ut peccatum mortale censeri debeat omisso. Pro hac sententia plures allegantur, sed qui eam docent in hac latitudine, sunt Panormitanus, Gerson, Rosella, Joannes de Medina. Et eidem sententiae adhaesit postea Cajetanus in his, quae posterius scripsit, nempe infra quast. 71. art. 1. & tom. 1. opus. 16. quast. 6. immemor eorum, quae prius docuerat. * Haec Lorca.

16. Cum Cajetano sentiunt alii viri doctissimi M. Dominicus Baltanas in Margarita Confessorum, fol. 169. ibi: * Notandum, inquit, quod sicut non tenetur quis dare eleemosynam sub praecipuo, nisi existenti in articulo necessitatis extremæ, & quando non appareat alius, qui velit providere, ita similiter facere eleemosynam spirituales.

17. D. Antoninus 2. part. titulo primo, cap. vigesimo quarto, § ultimo, ubi non solum eamdem sententiam tuetur, sed pro illa adducit D. Thomam: dicens: * Esse mortale non succurrere patienti necessitatem extremam, cum verò quis (inquit) de superfluo naturæ, & personæ (id est statui) non subvenit magnas necessitates patientibus, etsi non extremas sibi notas, hoc videtur esse quasi mortale, secundum Durandum, sed non secundum D. Thomam. *

18. Quibus adde Magistrum Serram 2. 2. quast. 32. art. 4. tom. 1. fol. 582. asserentem, hanc opinionem non carere probabilitate. * Praecipuum, inquit, dandi eleemosynam de superfluo naturæ, & statui non obligare sub mortali, nisi necessitas sit extrema, tradit Cajetanus 2. 2. quast. 71 art. 1. §. Ad secundum. Nam non tenetur, (ait Cajetanus) sub mortali peccato colligere hostem, qui dormiendo subditi non morietur, nec similiter teneor sepelire mortuum, quem nullus sepelire curat, aut redimere captivum, qui propterea non moritur, &c. Et Sanctus Antoninus secundum mentem D. Thomæ hoc esse dicit 2. 2. tit. 1. cap. 24. §. 1. Ubi ait, eum qui de superfluo utriusque necessitatis, naturæ scilicet, & personæ, non subvenit magnas necessitates patientibus, &c. Sed hæc opinio, licet non careat probabilitate, mihi omnino non placet. * Haftenus M. Serra. Vide etiam Antoninum Dianam p. 2. tract. 16. resol. 26. ubi cum Gabriele, & Alensi opinionem Cajetani amplectitur. Et licet 5. p. tract. 8. resol. 14. sibi non constans contrariam teneat; hanc tamen probabilem esse suadere contendit, qualem dicit putasse Malderum, Bonacinam, Covarruvias, Cordubam, & Joannem de Medina.

19. Cæterum hæc opinio mihi omnino displicet, & prorsus rejiciendam censeo, quod & ipse Cajetanus postea meliora sapiens jure præstitit tom. 2. opus. tract. 1. cap. 6. Vbi ostendit esse contra communem Sanctorum PP. & Theologorum, cap. 1. opinionem,

quam aliis locis tradiderat, non solum rectam sed dicit esse erroneam, & procul ab humani sapientis opinione; & M. Lorca disp. 39. num. 23. aliter manifestè adversari, non tantum torrenti Doctores sed etiam scriptura, Patribus, & rationi evidenti. Et improbabile omnino esse, nec securam conscientia, dicunt P. Suarez disp. 7. de Charitate, fol. num. 6. P. Granados controvers. 3. de Charitate, fol. disp. 2. sect. 4. num. 18. P. Petrus Hurtado de Mendoza §. 82. & alii. Ratio à priori est manifesta, in communi illo principio naturali præcepti charitatis, quod unusquisque grave proximo damnum vitare tenetur, quando potest absque sui dispendio. Cum autem damnum grave non solum in vita proximi, sed in honore, & bonis fortunæ contingere possit; inde est, quod in his etiam ex præcepto charitatis, ac proinde sub lethali vitare teneatur, & absque gravi nostro incommodo possumus. Cum autem nobis non est, de superfluo statui ei subvenire.

20. Secundò probatur ex D. Thomæ in 4. sententia dist. 15. quast. 2. art. 1. quast. 4. ubi hæc esse communem sententiam docet. * Et idem, inquit, dicit communiter, quod dare eleemosynam de superfluo cadit in præcepto, & similiter dare eleemosynam qui est in extrema necessitate. * Quæ iterum tractat 2. quast. 32. art. 5. in corpore, & ad tertium. Cuius non nem reddit 2. 2. quast. 44. art. 8. Ubi ex professione habet ordinem charitatis cadere sub præcepto charitatis, autem ordo exigit, quod decens sit statui proximi superfluo nostri statui præponamus. Ergo unusquisque ex superfluo ad statum tenetur proximo gravi necessitate constituto, subvenire, si non superfluo, qui eam sublevare velit.

§. V.

Quid in extrema necessitate?

Hinc ad secundam difficultatem gradum faciemus. Inquiri, an ex necessitate ad statum sit obligatio elargiendi eleemosynam, in casu extreme necessitatis? Prima sententia communior inter Theologos affirmat, ex fundamento infra subiiciendo secunda verò negat; pro qua stare D. Thomam 2. 2. art. 6. dicunt non pauci, ut testatur M. Lorca præ art. 9. disp. 39. memb. 1. num. 11. ubi adducit Thomæ verbis sic ait: * Hæc verba S. Thomæ intellexerunt multi, &c. Ut de necessario, non solum naturæ, sed etiam statui, nulli teneamur eleemosynam dare, etiam si extremè indigeat. Itaque ponunt sententiam S. Thomæ, Sanctus Antoninus, Gabriel, Joannes de Medina, Summa Rosellæ, & alii locis infra dandis. * Et expresse illam tenet D. Antoninus, ut notat M. Lopez 2. 2. p. respons. 106. §. jam circa fol. mibi 669. & M. Serra 2. 2. tom. 1. quast. 32. art. 5. fol. 578. ubi D. Antonini verba refert, & ejus sententiam probabilem putat, ubi dicit: * Dixi habenti superflua simpliciter: nam si solum haberet superflua secundum quid, quæ licet superabundant naturæ, non tamen statui. Probabile est existimo, non teneri pauperem extremam necessitatem patienti subvenire. Unde Sanctus Antoninus 2. 2. tit. 1. cap. 24. §. 5. ait: Cum quis suam extremam necessitatem proximi non subvenit ei de eo, quod est suæ necessitatis persona, id est ad decentiam statui sui, & suam necessitatem naturæ, non peccaret si eam omittit, si non mortaliter. Idem asserunt Recentiores nemini, siquæ

hisque exemplis explicant. * Hæc Serra subnebens :
* hoc secundum mentem D. Thomæ esse, existimat
D. Antoninus. *

22. Divi Thomæ sententiam esse, sibi suadent
hi Doctores ex ejus verbis loco supra citato, ubi
postquam statuit, quod inordinatum foret, de bo-
nis necessariis ad statum, elemosinam facere; sub-
nebit excipiendos casus aliquos. * Quando occur-
rerit, inquit, extrema necessitas alicujus privatæ
personæ, vel etiam aliqua magna necessitas rei-
publicæ: in his enim casibus (atrende) laudabi-
liter prætermittet aliquis id, quod ad decentiam
sui status pertinere videretur, ut majori necessitati
subveniret. * Hæc Div. Thomas, in quibus non de
præcepto, sed de consilio putare viderur, ergo-
nationem elemosinæ in casu extremæ necessitatis, ex
bonis ad decentiam status pertinentibus, nequæ
de illis, quibus substractis, (ut ipse ibidem scripsit)
* De residuo non possit vitam transigere conve-
nienter secundum proprium statum, & negotia oc-
currentia. * Et ita sentit M. Texeda tom. 1. lib. 2.
tract. 3. controversio. 10. nu. 70. dicens: * Non tenemur
cum magna nostra incommoditate temporali sub-
venire proximo existenti in extrema, vel gravi ne-
cessitate. *

23. Verum D. Thomas exponendus est, ut infra:
Nam præceptum elemosinæ obligare in extrema
necessitate ad subveniendum proximo ex necessariis
ad statum, etiam si ex eo patiaris grave damnum
in dignitate, & fastu externo, est communis Do-
ctorum sententia, & verissima, ut bene docet M.
Joannes Martinez de Prado tom. 1. Theolog. moral.
cap. 13. quæst. 3. nu. 33. pro se referens M. Bannez di-
centem: * Oppositam sententiam esse inhumana-
nam. * Et Patrem Puente Hurtado de Mendoza
asserentem, * non esse probabilem. * Et Valentiam,
& Granadum, qui dicunt, oppositum * improbabile,
& non solum contra communem opinionem, sed etiam
contra rationem. * Quia damnum in dignitate
non est proportionatum vitæ proximi: ergo ex præ-
cepto charitatis teneris illud subire, ut proximo in
extrema necessitate constituto subveniatur.

24. An verò hæc obligatio tanta sit, ut vi ejus te-
nearis subvenire extremam necessitatem tibi notam,
patienti, etiam si a tuo statu omnino cadere opus
sit? Negat cum D. Thoma, & aliis M. Prado supra,
ibi: * Dico secundò de necessariis ad decentiam
status, etiam in extrema necessitate, non tenetur
quis sub præcepto elemosinam dare, ita ut ab illo
statu absolute deiciatur, aut omnino deprimatur.
Ita S. Thomas 2. 2. quæst. 32. art. 6. illis verbis: *
De ejusmodi ergo elemosinam dare, est bonum, & non
cadit sub præcepto, sed sub consilio. &c. * Quem sic ex-
ponit M. Prado, & merito. Eandem sententiam te-
nent M. Bannez, Lorca, Aragon, Suarez, & Puente,
Hurtado apud Prado. Et M. Petrus de Ledelma in
Sum. 2. p. tract. 4. cap. 3. conclus. 11. diff. 1. pag. mihi
245. ubi sic: * En resolucion, a esta dificultad se ha de
responder, que los ricos, y que tienen grande hazienda,
están obligados debaxo de precepto a dar limosna
de lo necesario para su estado en estas necesidades
extremas. Pero ha de ser de suerte que no se haga mal,
y danno al bien comun, deshaziendose de las hazienda
necesarias para el bien comun, y desuerte, que
quede lo necesario para su familia, y hijos. * Sic ille,
& plures, quos citatos sequitur Leander à Sacram.
tom. 6. in Decalog. tract. 5. disp. quæst. 17. apud quem
Arriaga, Tuerianus, Egidius, Palaus, Hurtado

Part. II.

Salmanticensis, Hurtado Complut. Molfessius, &
Diana 2. p. tract. 16. resol. 26. & p. 5. tract. 8. resol. 7.
& Machado, qui licet contrariam communem, &
receptam sententiam esse dicat, tom. 1. lib. 2. p. 2. tract.
6. docum. 6. huic suffragium ferre videtur, dicens:
* Pero no obstante esto, Autores de no poca autori-
dad son de parecer, que el rico con detrimento, y di-
minucion grande de su propio estado, no está obliga-
do a socorrer al proximo, aunque esté apretado con
extrema necesidad. Porque juzgan que es mas con-
veniente a la Republica, que los ricos conserven su
estado, que no un hombre particular muera. * Hæc
Machado. Et ex hoc fundamento eam tuetur M. Ban-
nez 2. 2. quæst. 32. art. 6. dub. 2. & ex illo M. Joannes
Martinez de Prado ubi supra.

25. Hæc sententia, tam ab extrinseco, propter
authoritatem Doctorum, qui eam sequuntur, quam
ab intrinseco, ob rationes, & fundamenta, quibus
innititur, probabilissima mihi est. Quam probò.
Quia si propter aliquam rationem contraria verior
esset, maximè quia ordo charitatis postulat, quod
bona proximi cum proprio damno conservemus,
quando proximi majus est: damnum autem proxi-
mi in vita majus est, quam nostrum in honore, vel
divitiis, ut arguit Vazquez, & ex illo M. Araujo E-
piscopus Segovienis 2. 2. quæst. 32. dub. 1. num. 5. ubi ut
certam regulam statuit: * Quod quoties urgens ne-
cessitas proximi ad sui sublevationem exigit non ma-
jus, aut æquale damnum in sublevante, sed potest
fieri cum minori damno, tunc obligat præceptum
ad subveniendum indigenti, quia est rectus ordo, na-
turæ, & charitatis. * Hoc est contrariæ sententiæ
fundamentum.

26. Verum solidum non est, & evidentes patitur
instantias. Nam rectus ordo charitatis à seipso inci-
pit, & plus propriam vitam, quam alienam unus-
quisque conservare tenetur, & tamen, ut propriam
conservet, non tenetur honorem amittere, nec om-
nes divitias expendere: potest enim ab inimico in-
valus non fugere, ut honoris jacturam non faciat,
licet fuga extremum vitæ periculum vitaret: ut do-
cent communiter Doctores. Potest etiam suæ gra-
vissimæ infirmitatis curationem omittere, si omnes
divitias in ea consumere necessarium esset; sicut &
eas nolle tradere comminanti mortem, ut eam evi-
tet. Si ergo propriam vitam cum tanto status deri-
mento non tenetur conservare, cur alienam tenebitur?
Consequentia videtur aperta. Cujus ratio à
priori est, quia ut ait Arriaga 2. 2. disp. 43. sect. 3. sub-
sect. 3. num. 38. non semper quis debet minus suum
malum postponere majori proximi. * Alioquin si
necessum esset, ut proximus salvaret suam vitam, me
amittere manum, aut brachium, deberem hoc per-
mittere, quia minus suum malum est, me amittere
manum, quam alterum vitam. * Unde rectè con-
cluditur, ex necessariis ad statum neminem ita tene-
ri, ut pro sublevanda extrema proximi necessitate
debeat à suo statu, & dignitate omnino desi-
cere.

27. Scio, nonnullos discussionem hanc metaphy-
sicam potius, quam moralem existimare, quia con-
tingere, inquit, moraliter non potest, quod ne-
cessitas extrema proximi tot bonis, ut sublevetur,
indigeat, ut necessarium sit tantum detrimentum
pati. Do lubens id verum esse, si de necessitate ab
intrinseco proveniente sermo sit; ceterum cum
extrema necessitas ab extrinseco etiam prove-
nire possit, ut si Tyrannus mortem, alicui mi-
nare-

Aaa 2

nare-

naretur, ni tantam pecuniarum summam ei largiatur, quam si ad proximum à morte liberandum contribuas, à tuo statu defici opus sit; ideo non solum ad metaphysicam, sed ad mores etiam hæc disputatio utilissima est, ne divites timorati in laqueos injiciantur. Vide Dianam p. 5. tract. 8. resol. 7. §. Nota.

QVÆSTIO V.

Utrum licitum sit desiderare alteri mortem, & de illa gaudere, non quatenus illi mala, sed quatenus desideranti utilis est?

1. **N**on esse peccatum mortale colligitur ex Cajetano in *Sum. verb. Maledictio*, ubi ait: * Requiritur ad maledictionem, quæ sit culpa gravis, quod sub ratione mali, & non sub ratione honesti, vel utilis desideretur homini malum, puta mors, infamia, damnum rerum, &c. * Et sequitur M. Joannes de la Cruz in *director. 1. part. tract. de homicidio*, dub. 3. ibi: * An liceat, desiderare mortem, aut aliud malum proprium, vel alienum? (Respondeo) eam desiderare, ut à laboribus liberemur, quoddam genus pusillanimitatis præfesset, etsi non sit peccatum mortale. * Quibus adde Bonacinam *tom. 2. disp. 3. quest. 4. punct. ult. num. 7.* ubi inquit: * A mortali excusatur mater, quæ mortem filiabus exoptat, quia occasione ipsarum malè secum agitur à marito, aut injuriis afficitur. * Et Joannem Sanchez in *selectis, disp. 2. num. 9.* Pasqualium *decis. 474.* Angelum Mariam Verricelli in *quest. moral. tom. 1. tract. 5. num. 64.* & Leandrum à Murcia in *Disquisit. moral. lib. 2. disput. 3. resol. 2. num. 14.* Quorum sententia non dissentit M. Serra 2.2. *quest. 76. art. 1. §.* Quidam Recentiores.

2. Addunt alii, desiderium inefficax mortis alienæ, sicut & gaudium nullum esse peccatum, quando non ex odio, sed ex motivo utilitatis propriæ, vel alienæ desideratur. Sic Mag. Conradus *part. 1. quest. 392.* ubi ait: * Universaliter quotiescumque propter bonum malum precamur, non est peccatum. * Quem sequitur M. Michael Zanardus 2. *part. director. cap. 6. de maledictione*, ibi: Nullum quidem est peccatum, quando alteri malum optatur ratione publici boni, vel ratione boni privati, ut dum puella à malo viro sollicitata cupit, ut infirmetur, ne eam amplius vexet, & sic discurrendo, quia non est velle malum alicui sub ratione mali. * Quibus facit Franciscus Galleri in *Margarita cas. conscient. verb. Desiderare*: * Desiderare aliquid positum, non autem illud idem procurare: * quem ferè eisdem verbis sequitur M. Paulus de Blanchis in *disceptat. casuum conscient. litt. P. disp. 5. fol. 563. §. Theologos in fine.*

3. Et, quod caput, hæc sententia videtur expressa D. Thomæ 2.2. *quest. 76. art. 1.* ubi ait: * Si autem aliquis imperet, vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum. * Et paulò infra: * Contingit autem malum aliquod dici imperando, vel optando sub ratione duplicis boni, quandoque

sub ratione justì, quandoque sub ratione utilitatis. Et expressius in 3. *sentent. disp. 30. quest. 1. artic. 1. ubi & conclusionem tradit, & rationem reddit. Prosperitas unius (inquit) inducit ad vestitionem alterius. Unde quia charitas ordinem habet, & sic debet diligere quisque se, quàm alium; propterea potest aliquis salvà charitate optare malum temporale alicui, & gaudere, si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plene tenetur diligere. (Idem infra) sed hoc non est de malo gaudere, sed de bono, quod adjunctum est malo. **

§ 1.

Animadversio in Baronium.

4. **P**refata D. Thomæ loca, ab Amadeo non pro ipsa sententia excerpta, corrupta, & truncata fuisse, expostulat Baronius, *disput. 1. fol. 5. 3. fol. 63. & 64.* dicens: * Sed vix potest legi quidquam moliri Amadeus interpretatus, & contra questionem 76. * Locum autem istum truncatum iterat ex eo, quod omiserit verba, quæ in fine D. Tho. subneçit. Licet enim præmissis: * Salvo imperet, vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum. * Suam verò mentem, inquit, explicat, adjuncto exemplo: verb. grat. * Cum optat, peccatorem pati ægitudine, aut alio impedimento, ut melior efficiatur, aut ut ab aliorum nocumento cesset. * In quibus (Baronius) Angelicus Doctor * bonum utile non respicit impetantem, sed ad illum, cui impetratur. * Sed facile occurritur; primo quia cessatio à morbo potest etiam in utilitatem deprecantis morbo dederet. Ergo sub ratione boni libi utilis, potest malum alteri impetrari. Secundo, quia exempla non contrivè, sed demonstrativè adduci solent. Tercio, quæ ex principio, cui innititur D. Thomas, concludi præfata rectè deducitur. * Si enim (inquit) aliquis imperet, vel optet malum, quasi ipsum malum tendens, sic maledicere erit illicitum, & hoc est maledicere per se loquendo: si autem aliquis imperet, vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum, nec erit maledictio per se loquendo, sed per accidens, quia principalis intentio dicentis fertur ad malum, sed ad bonum. * Sic D. Thomas cujus verba æquè comprehendunt impetrantem mali, quando in bonum impetrantis, ac quando ejus, cui impetratur; cum utrobique intentio dicentis non ad malum, sed ad bonum fertur. Quod, quia Angelicus Doctor indè probat, licet malum temporale ob spirituale desiderare, & de malo gaudere: * Quia hoc non est per se de malo gaudere, sed de bono, quod adjunctum est malo. * Quintò, quia *quest. 36. art. 2.* de tristitia boni, similiter discuitur, ut *num. 5.* videbimus. Cum igitur casibus aliis idem contingat, idem propterea ratio D. Thomæ de omnibus probat. Ergo conclusio indè deducenda non est limitanda, licet exemplum immo ductum fuisset. Ergo ex eo, quod Amadeus verba truncat, aut truncatus dici non debet.

5. Expressius id evenitur ex loco alio in 3. *sentent. disp. 30. artic. 1. ad 4.* de quo similiter Baronius ex-

§. II.

Vera sententia proponitur.

postulat, dicens: *Esse apertam, & non ferendam falsationem.* Sed peiori fide, quia in illo Angelicus Doctor mortis alienæ desiderium ad bonum utile deprecantis apertissimè refert, dum ait: *Plus debet diligere quisque se, quàm alterum.* Et inferius asserit posse quem salvâ charitate optare malum temporale alicui, & gaudere si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quam plus tenetur diligere. * Ergo D. Thomas concedit, te posse malum alteri optare, salvâ charitate, in quantum malum alterius impedit, tibi malum obvenire: quia plus te, quàm illum teneris diligere. En, ad bonum deprecantis, desiderium mali alieni refert, & tamen licitum admittit: sicut quæst. 6. tristitiam de bono alieno ob bonum proprium conceptam.

6. Ex alio etiam capite D. Thomæ locum truncatum conqueritur Baronius ubi supra, nimirum, quia Amadæus aliqua subtrahit verba; nam cum Divus Thomas dixisset, posse optari alicui malum temporale, * quia est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere, vel communitatis, vel Ecclesiæ, *hæc postrema verba: vel communitatis, vel Ecclesiæ, (inquit Baronius) dolo subtrahit Amadæus.* Sed miror hominis captum! Amadæus contendeat, quod difficilius est, nimirum, ob privatum imprecantis bonum licitum esse inefficax mali alieni desiderium, & ad hoc probandum ea solum usurpavit verba, quibus Angelicus Doctor id expressit. Quod verò ob bonum utile communitatis, vel Ecclesiæ, id etiam liceat, sublitte non est. Si verò loca truncata vocat Baronius, in quibus verba, quæ ad rem, de qua agitur, non faciunt, omittuntur, manus illi, & libentissimè dabo. Recolat quæso, quæ D. Thomas in Catena, & meliora sapiet.

7. Insuper malâ etiam fide ab Amadæo pro hac parte citatos fuisse Sanctum Vincentium, Zanardum, & Serram expostulatio est Baronio in sylabo locorum, quæ in fronte libri à corruptelis vindicanda proponit; ubi ad paginam 65. se remittit. Verum ex his Authoribus Amadæus Sanctum Vincentium non adducit, unde miror, quod malâ fide citatum invenerit: Zanardi autem verba fideliter exscripta refert, qui ob bonum etiam privatum imprecantis malum, desiderium inefficax illius nullum peccatum continere affirmat, ut constat ex ratione, quâ probat, nimirum, * quia non est velle malum alicui sub ratione mali, * & exemplo, quo confirmat, de puella, quæ à malo viro sollicitata cupit, ut infirmetur: * Ne eam (inquit) amplius vexet, & sic discurrendo. * Cujus ultima verba, sicut & ratio, cui Zanardus innititur, alios etiam casus comprehendunt, in quibus unius, vel alterius utilitas intendatur juxta Divi Thomæ doctrinam supra explicatam. Quod attinet ad M. Serram, solum dixit Amadæus, non dissentire, quod & nos supra, quia Author iste, cum referat opinionem, non refutat.

(:†:)

8. Quamvis plures, & gravissimi Doctores sentiant, desiderium inefficax mortis alienæ ob utilitatem propriam, veb. grat. ob hæreditatem capiendam, vel ob alia motiva longè minoris momenti vita proximi, esse peccatum mortale (quos sequuntur Sayrus, Salon, & alii, quibus subscripsit P. Granados 2. 2. controvers. 3. de Charit. tract. 6. disp. 2. sect. 4. adjunctis, quæ tradit disput. 3. num. 3. & consentire videtur P. Azor, tom. 3. lib. 3. cap. 24. §. Tertio queritur. Et tenent expressè Tullench in Decalog. lib. 1. cap. 6. dub. 2. num. 11. & 13. & lib. 5. cap. 1. dub. 4. num. 14. & M. Joannes Martínez de Prado tom. 1. Theolog. moral. cap. 15. quæst. 1. §. 3. num. 21. & 22. Nihilominus contraria sententia est mihi probabilior. Primò propter auctoritatem Doctorum, quos num. 1. citavi, qui illam amplectuntur: quibus addæ Franciscum de Arias de imitat. Christi, part. 1. tract. 7. cap. 8. ubi ait: * Desiderium mortis esse quid indifferens, ac proinde non esse malum: * Patrem Salas 1. 2. tract. 3. disput. 6. sect. 28. num. 191. ubi de gaudio mali alieni loquens, inquit: * Licitum esse nobis delectari de occasione hostis, non ut fuit in vindictam, sed ut attulit hæreditatem, vel intulit alia commoda, & vitavit incommoda aliqua. * Quos, innixus principiis D. Thomæ, & discipulorum ejus, quæ num. 1. & 2. adduximus, sequitur Castro Palao tom. 1. tract. 6. disput. 4. punct. 1. num. 11. Vbi sic scribit: * Credo, si cum debita moderatione facias, te posse absque peccato mortali de vita alicujus tristiciari, & de illius morte naturali gaudere, illamque inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum inde sequutum, &c. Quia non gaudes de illa, quatenus proximo mala est, sed quatenus est causa tui emolumenti, & secundum hanc rationem bona esse videtur, & appetibilis. * Quibus consentit doctissimus Pat. Mendo in statera opinionum mor. disert. 4. ad 5. Decalogi præceptum, quæst. 4. dicens, hanc sententiam esse veram.

9. Ratio à priori desumitur ex doctrina D. Thomæ loco supra citato 2. 2. quæst. 76. art. 1. ubi desiderium mali alieni sub ratione boni ideo licitum esse dicit; * quia principalis intentio non fertur ad malum, sed ad bonum. * Secundò ex his, quæ docuerat quæst. 36. art. 2. ubi de tristitia boni alieni. Sic discurrit: * Cum aliquis dolet de bono alicujus, in quantum ex eo timetur nocumentum (attende) vel sibi ipsi, vel aliis bonis; talis tristitia non est invidia, & potest esse sine peccato. * Eadem autem prorsus est ratio de complacentia de malo alterius, ac de tristitia de illius bono ex eodem motivo, ut in simili tradit P. Vazquez 1. 2. disp. 111. cap. 3. num. 14. Ergo si ob nocumentum proprium, vel alienum vitandum licitum est de bono proximi tristiciari, licitum etiam erit de ejus malo ex eodem motivo gaudere, quia nec tristitiam capis de bono alterius, nisi in quantum tibi malo, nec gaudium de malo, nisi in quantum tibi bono: Ergo cum eadem ratio formalis utrobique militet, nequeunt non ejusmodi affectus à malitia gravi què denudari; nam ut bene expendit P. Vazquez ubi supra cap. 4. ex doctrina D. Thomæ; qui delectatur de morte proximi, ob hæreditatem ca-

piendam, v. gr. non gaudet, quia fiat, quod proximo malum est, sed quia utilitate, vel commodo illius allicitur, & delectatur, quod non est delectari de objecto malo. Quapropter cum Vazquez, & aliis consentit Oviedo 1. 2. tract. 6. contrav. 6. n. 37. dicens, Conclusionem hanc probare omnes rationes, quas adducunt P. Vazq. & ejus sequaces pro discrimine inter affectus efficaces, & inefficaces voluntatis constituendo. Qui omnes (inquit) asserunt, posse filium delectari de morte patris propter hereditatem captandam, &c. Sic enim delectari de morte, non est delectari de objecto malo. * Sic ille, sed non omnes hoc exemplo rem explicant.

10. Quæ diximus de gaudio, vel complacentia mortis alienæ ob proprium commodum, a quæ procedunt de inefficaci desiderio: tum quia utriusque affectus idem est objectum, tam materiale, quam formale; tum quia desiderium inefficax non habet alium influxum in mortem proximi, quam gaudium, licet illud antecedit, & istud subsequatur: tum etiam quia inefficax desiderium, ut ait D. Thom. 3. sentent. dist. 31. art. 2. quest. 2. quasiunc. 2. ad 3. non est voluntas simpliciter, sed conditionata, vel velitas quedam, ut quidam dicunt. * Quapropter P. Vazq. 1. 2. disp. 115. cap. 2. ipsum desiderium inefficax complacentiam vocat. Unde ex eo, quod licitum sit delectari ob salutem corporalem, vel spirituales de pollutione, quæ in somniis accidit (prout cum D. Thomam 4. dist. 9. art. 4. quest. 1. ad 5. docent communiter Theologi) deducit Vazquez, licitum esse desiderium pollutionis eventuræ in somniis, aut vi solâ naturæ, propter utilitatem prædictam: * Dummodò (inquit) desiderium non sit causa pollutionis, sed simplex tantum complacentia illius. * Sic ubi supra cap. 2. & 3. citans Paludanum, D. Antoninum, Angelum, Armillam, Navarrum, & alios, quos referunt, & sequuntur Thomas Sanchez lib. 1. Sum. cap. 2. num. 18. Diana 3. p. tract. 3. ref. 87. Oviedo 1. 2. tract. 6. contrav. 6. punct. 6. num. 52. Et in terminis nostri casus sic rem explicat Pasqualigus decis. 474. ubi ait: * Quod quando quis desiderat alicujus mortem propter proprium commodum, nil aliud ibi intervenit, nisi complacentia conditionata de ejus morte, ex suppositione, quod sit disposita à Deo. Desiderare autem, seu complacere conditionatè in eo, quod Deus disposuerit mortem alterius, eò quod medium tibi sit ad commodum aliquod consequendum, non videtur esse malum, quia nec finis, nec media mala sunt. * Sic ille.

11. Propter hæc ex Doctoribus citatis nonnulli, ut vidimus, existimant, ne veniale quidem peccatum intervenire, in desiderio inefficaci mortis alienæ propter hereditatem capiendam, & ob alia motiva proprii commodi non magni momenti. Quibus ego non subscribo. Quamvis enim motivum utilitatis propriæ honestare possit, vel saltem à malitia eximere desiderium inefficax, vel complacentiam de morte proximi: id solum admitto, quando malum vitandum magni sit momenti, quo in casu, sibi etiam potest mortem inefficaciter quisque desiderare, verb. grat. quando acerbis morbus, gravis infamia, & honoris jactura, ut exprimit Mag. Sotus in 4. dist. 56. quest. unica, artic. 5. post. 5. conclus. vel ut alii dicunt, quando maximus aliquis dolor, vel afflictio, vel magnum damnum temporale, ut explicat P. Granados controvers. 3. de charit. tract. 6. disp. 2. sect. 4. n. 21. & disp. 3. n. 3. Franciscus de Arias. Idefonsus Rodriguez, & alii Recentiores apud illum, quos sequuntur Diana part. 5. tract. 14. resol.

92. & M. Joannes Martinez de Prado tom. 1. mor. cap. 15. q. 1. s. 3. n. 24. Secus verò quando malum levis ponderis est.

12. Probatur ex 3. Regum cap. 19. ubi de Prophetia Elia dicitur: Petivit anima sua, ut moreretur: petens nimirum vitæ calamitatibus plene, & ex tunc. Melior est mors, quam vita amara. Quam ut vinet. 3. Reg. cap. 4. semel, & iterum exoptavit, si à Domino ob nimiam afflictionem petivit. Ideo mortem propriam, in pluribus casibus, licitum esse desiderare, rectè docent Franciscus Gallesi, & M. Petrus de Blanchis supra num. 2. citati. Et Diana 3. p. tract. 6. Miscellan. ref. 84. Verricelli tom. 1. tract. 3. quest. 66. n. 66. & Joannes Santius in selectis, disp. 1. num. 9. ubi sic: * Hinc inferitur, licere sibi, vel proximo optare mortem ob vitandam molestem infirmitatem, mendicantem, vitam penalem à marito homine infirmam, & alia hujus generis, dummodo desideretur mors, ut à Deo intelligenda, non ab homine injuncta, vel à demone: non enim dignum salus tanto dolore, & mors prolongata dicitur in miseris repleta. * Quæ potiori jure probante mortis alienæ desiderio ex eisdem motivis, quam secundum ordinem charitatis, plus, quam quantum quisque diligere debet. Et ita conceditur nam supra disp. 3. citata. Et M. Prado §. 3. in fine adductis verbis M. Soti, & Patris Granados, concludit: * quod proportionabiliter loquendo, peccatum de illo, qui optat mortem proximi propter suam commoditatem. * Cujus sententia rationem præstat, quod ejusmodi mala vitanda ita gravia sunt, ut morali æstimatione plus, vel tantum doceant, quam æstimatur malum mortis temporalis propriæ, vel alienæ.

13. In casu verò, quo malum vitandum longioris momenti sit, ut agitando non gravis, immo aliqua afflictio non nimis molesta, & similis, de hoc lè erit, desiderium inefficax mortis alienæ ab omni malitia liberare. Fundamenta enim omnia, quibus Authores supra citati licitum esse, suadere tenent, solum evincunt, nullam ex objecto participare malitiam, quia nec mors naturalis malum mortale est, nec motivum propriæ utilitatis, vel commodi, quo desideratur. Non verò probant, illum affectum non esse inordinatum ex parte moditendendi, & consequens contra ordinem charitatis. Rectè igitur stat, affectus inefficaces non habere malitiam objectivam ab objecto, & tamen per oppositionem virtutem, illam subire: ut contingit in delectatione mortosa, quæ vidua delectatur, de copula conjugii matrimonio habita, & aliis exemplis, quibus doctrinam illustrat P. Vazquez ubi supra.

14. Propterea tenendum cenfeo, desiderium mortis alienæ propter hereditatem capiendam, aut ob alia motiva longè minoris momenti vitæ proximi, peccatum esse veniale; quia etiam inefficax plus diligere bonum nostrum temporale levis momenti, quam vitam proximi, quæ tanti est, momenti, præferre nationem quamdam contra charitatem præferre, quam ego cum Doctoribus citatis num. 1. & 2. Sotus existimo. Primo, quia excelsus boni vite proximi, quæ minus amatur, partim suppletur excelsu, quo quisque plus se, quam proximum diligere debet, ut bene ponderat Lorca 2. 2. disp. 28. memb. 3. ubi sic ait: * Non oportet præferre majus bonum proximo minori nostro, si illud alicujus momenti est, nam quando præcellit bonum, tantò præcellit dilectionis propriæ meritum. * Secundo, quia ut ait P. Suarez in de Charitate, disput. 9. sect. 3. etiam quoad effectum

efficacem, & appetitativum ordo charitatis, *quando non est magnus excessus, potest prætermitti sine mortali, & censetur res levis, & hoc (inquit) sibi voluit Augustinus, & D. Thomas. *Ergo licet secundum ordinem charitatis major esse debeat inclinatio ad gaudium, & desiderium inefficax vitæ proximi, quam proprii commodi minoris momenti, non idcirco contra hunc ordinem facere, peccati mortalis illicod dampnari debet. Inordinatio enim ista levis censetur, quia nullum habet influxum in mortem proximi, neque impedit firmiorem dilectionem efficacem appetitativam illius vitæ, quam proprii commodi. Urgente enim necessitate, hoc quilibet negliget, ut extremè, vel etiam graviter indigenti subveniret.

15. Confirmatur primò, quia secundum ordinem charitatis, plus tenetur quilibet vitam suam appetitativè diligere, quam proximi; & tamen contra hunc ordinem operari non est peccatum mortale, sed ad summum veniale, ut tradit Suarez suprà, & alii Doctores cum ipso. Ergo licet secundum ordinem charitatis teneatur inefficaci etiam affectu magis diligere vitam proximi, quam proprium commodum, non erit mortale contra hunc ordinem facere, sed ad summum veniale. Cui facit D. Thom. 2. 2. quæst. 26. art. 5. ad 1. ubi sic ait: *Cum dicitur proximus magis diligendus, quam corpus proprium, intelligitur quantum ad animam, quæ est potior pars ejus. *Ergo quoad alia bona temporalia excessus obligationis non est tanti æstimandus, ratione præstantioris objecti, ut etiam inefficaciter bona nostra minoris momenti plus diligere, lethalis culpa sit dampnandum. Confirmatur secundo, quia etiam inter cognatos in primo gradu, præceptum charitatis ordinem præscribit, ut tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 26. art. 8. & sequentibus: & tamen, hunc ordinem inter Patrem & matrem, filios, & uxorem posse absque mortali prætermitti, tradunt plures, quos suppresso nomine refert, & sequitur Lorca ibi, art. 11. num. 4. & Puente Hurtado 2. 2. disp. 154. sect. 5. §. 57. ubi ait: *Nescio sanè, an iste ordo inter filios, & uxores graviter obliget? Inclinator in partem negantem. *Si ergo quoad amorem etiam appetitativum, & efficacem, ex cuius prælatione grave proximo nocumentum subsequi potest, charitatis ordo absque lethali quærit aliquando prætermitti, cur non & quoad affectus inefficaces desiderii, & gaudii, ex quibus nullo in casu malum aliquod proximo imminet? Concludendum igitur est, desiderium inefficax mortis alienæ ob proprium commodum, etsi longè minoris momenti vita proximi, non esse peccatum mortale, sed veniale tantum contra debitum charitatis ordinem.

QVÆSTIO VLTIMA.

Aliarum compendium pro Amadeo Baronii vitiligationibus vindicando.

1. Plures his decreveram superaddere quæstiones, quas historicè tantum Amadeus Guimenius prælibavit, ut suam cuique auctori conclusionem restitueret: Sed ne opus hoc longius quam par est, protrahatur, visum est à ventilatione abstinere, & brevi calamo eas tantum percurrere, quæ Amadeum ab omnibus Baronii ictibus incolorem evasisse, lectori notum faciant.

2. Prima illarum sit. Dissident Doctores, an liceat mutuanti aliquid ultra sortem exigere, ratione periculi (scilicet probabilis) cui in ea recuperanda exponitur? Affirmant sexdecim auctores, quos adducit Amadeus de usuris, p. 1. inter quos M. Serra 2. 2. q. 77. art. 1. dub. 4. Ubi docet similis hic Thomista pro ea referens Sylvestrum verb. *Usur.* 1. q. 35. sic ait: *Probatur ratione sumpta ex Sylvestro. Quamvis enim usura sit, si quis recipit aliquid ultra sortem ratione mutui, non est usura, ut inquit Sylvester, si recipit ratione periculi tantum, ut pretium periculi.* Sic ille.

3. Histamen Baronius non convictus, Amadeum carpit, & falso pro hac sententia Sylvestrum adduxisse clamat. disput. 1. sect. 2. fol. 164. dicens: *Quod ad Sylvestrum attinet, quem suæ opinionis auctorem sequi, ait Serra, aperte usura damnat cum Pontifice (in cap. Naviganti) eum, qui aliquid ultra sortem exigit, ratione periculi, nec excusari, etiam si in se illud periculum recipiat.* Et infra Sylvester quo loco citatur, refellit Amadei propositionem ex antiquorum omnium Theologia, & juris Canonici consuetudinum interpretatione in caput *Naviganti*. Hæc Baronius in Amadeum, & in sui etiam instituti auctores.

4. Cæterum ut omnes ego vindicarem, aut infidelis citationis reos inculcarem; Sylvestrum consului, & semel, & iterum legi, incredibile censens Vincentium Baronium in quæstione facti, subortâ controversiâ, potuisse à rectò veritatis tramite deviare, & Sylvestro insalutato, contrariam sensui, & verbis sententiam affinxisse. Ipse igitur de se loquatur. *Queritur, (inquit Sylvester ubi suprà) quid si quis mutuet naviganti, vel nundinas ad eunt, recepturus aliquid ultra sortem, pro eo quod suscepit in se periculum pecuniæ, aut mercium, si salva redierint? Et distinguit Archi. post Laur. Joannem de Neapoli, & Joannem Calder, & Sum. Pil. Quia est usura si recipit ultra sortem, ratione mutui tantum; non obstante ratione periculi; & est casus in dicto cap. *Naviganti*. Et similiter si ratione mutui, & periculi simul; ea ratione, qua recipit ratione mutui. Non autem est usura, (attendit Baronius) si recipit ratione periculi tantum, ut pretium periculi: quia etiam si non mutuet, & periculum navigantis velle in se suscipere, licet perciperet pretium, nec efficitur peioris conditionis per hoc, quod ei servit mutuando: & concordat Laurentius de Rodol. & ita etiam tenet Summa Angelii, & Rosella. Supplementum autem vult indistinctè, quod sit usura, per dictum caput *Naviganti*, etiam si quid recipitur ratione periculi, &c. Sed dico, quod iste non bene intellexit textum. *Sic Sylvester, quem Baronius noluit intelligere, vel forsan, non legit: quia luculentius, quam textus, loquitur. Sentit ergo aperitissimè Sylvester cum Doctoribus, quos refert, licitum esse mutuanti, aliquid supra sortem exigere, ratione periculi sortis, quod in se recipit. Et miror Baronium tanto conatu ab hac sententia Sylvestrum eximere tentasse, cum præter Serram, quem pro ea stare fateatur ubi suprà, eam ipsemet teneat cum Gaugerico interprete Cajetani: qui, ipso Baronio testante folio 178. & 179. asserit licitum esse minoris emere jus ad æ alienum, si subsit aliquod periculum amittendæ summa, vel sortis. Cujus sententiam Baronius ipse laudat, & Cajetano attribuit: ergo periculum amittendæ sortis subire, pretio æstimabile est: ergo aliquid supra sortem pro illo exigere, illicitum non erit: ut quid ergo Baronius à sententia, quam ipse defendit, auctores vindicat?

5. Approbare tamen nullatenus possum singula-

rem opinionem M. Arauxo in decis. Moral. de statu civili. disp. 7. p. 1. nu. 12. ubi omni periculo seculo, concedit esse licitum aliquid supra sortem exigere ab eo, qui pro alio mutuum petit. Potest, inquit, recipere aliquid minus à Paulo rogante ipsum, ut mutuet Francisco, quin detur Paulo actio repetendi. Neque per hoc aperitur ostium arti iniquæ faciendi, cuius iniquitas solum in eo consistit, ut à mutuatariis aliquid ultra sortem recipiatur. Hæcille, quæ si vera, actum esset de usuris. Quid enim facilius, quam nolle absque intercessore mutuari? Videatur Card. de Lugo tom. 2. de iust. disp. 37. sect. 11. num. 126. Sed pro sententia M. Arauxo, facit principium, quo ad alias conclusiones utitur M. Prado tom. 2. Theol. Moral. cap. 17. q. 4. cum pluribus Thomistis, apud Amadeum tract. de iust. prop. 11. num. 4. Nempe gratiam, quæ intercessori fit, esse pretio æstimabilem.

6. Secunda. Dissidium etiam est inter Theologos, utrum vendens credito possit carius vendere, propter periculum in recuperando pretio? Affirmant plures, quos refert Amadeus supra, inter quos M. Serra 2.2. quest. 77. art. 1. dub. 4. Sylvest. Petrus de Ledsna, M. Acatus de Velasco, & sexdecim Authores, quos adducit M. Joannes Martinez de Prado tom. 2. Theol. Moral. cap. 27. §. 2. à num. 6. ad 10. Quorum verbis fideliter exceptis, subnectit Amadeus num. 5. Et saltem quod ratione periculi expensarum ad recuperandum pretium, possit carius vendi credito, tradunt Sotus 6. de iust. quest. 4. art. 1. & Bannez 2.2. q. 77. art. 4. dub. 6. quibus consentit M. Prado supra quest. 3. §. 3. Hæc Amadeus. In quem propterea his insurgit Baronius supra fol. 167. & 168. Oborto colo, & falsis criminatibus trahit Bannez, & Soto ad suam sententiam docentem, legitimum esse lucrum supra sortem ex solo periculo (nempe expensarum) quod timetur, nullo addito damno, quod jam acciderit. Et his non contentus, iterum Inferius illum invehitur, dicens: Calumnias calumnias cumulat, dum Sotum 6. de iust. quest. 4. Bannez 2.2. quest. 77. art. 4. dub. 6. patronos adiunxit opinionis relictæ.

7. Cæterum M. Sotum pro nostra & communis sententia stare, constat ex Mag. Serra, & M. Prado eum pro illa referentibus ubi supra. Et quod caput, ex ipsius M. Soti verbis, quæ fideliter excerpta adducit Prado, cui fidem adhibere debuisset Baronius, cum Sotum consulere, ipsi non vacaverit. Loco igitur supra citato quest. 4. art. 1. post. 3. argum. §. Supers aut. Sic M. Sot. scribit. Ubi omni procul fraude, bonis coniecturis timentur expensæ, nempe dum tuus debitor à tuo loco distat: nulla est iniquitas de expensis, & laboribus, pactum cum illo inire, constitutumque pretium recipere, (attende) etiam si nullos sit postea facturus. Nam etiam si esset plura expensurus, non posset amplius recipere, quam fuit conventionem firmatum. Sic Sotus. Quibus apertissime concedit licitum esse aliquid supra sortem exigere ratione probabilis periculi expensarum ad recuperandum pretium, & ex conventionem statutum postea recipere, etiam nullo addito damno, quod jam acciderit. Quem (inquit Salas de contractibus, tract. de usur. cap. 22. nu. 4. Sotus, & Bannez imitari videntur. Expendat ergo studiosus lector: An Amadeus falsis criminatibus usus fuerit, & calumnias calumniis cumulataverit?

8. Tertia. Merces ultroneas vilescere, commune apud Theologos, & Jurisperitos axioma est. Quanti vero, non conveniunt, licet circa earum definitionem nullus dissidet, eas nempe ultroneas dici, quas venditor emptorem non inveniens ultro tibi offert, & ab eo rogatus emis; Cajetanus, & alii, quos refert,

& sequitur Diana 1. p. tract. 8. ref. 73. & Ludovico Lopez de contr. lib. 1. cap. 3. §. Respondetur, aliter non lescere pro tertia parte. Quos idem pro hac opinione adducit Amadeus tract. de iust. prop. 2. num. 4. verbis Magistri Lopez, quæ subnecto, fideliter excerptis: Secundum Cajetanum, & axioma commune, merces ultroneæ pro tertia parte solent vilescere. Cajetani verbum consulere Amadeus non curavit, tanti Doctoris ejusdem instituti testimonio contentus. Cuius lentum malè habuit Baronius, idem quæ de p. 1. fol. 171. qua potuit, perhas, vel nefas, occidere in Amadeum invehitur, dicens: Cur Cajetani locum tacuit, quo ista doceat adeo aliena ab his, quæ citul retulimus verbo Emere: tacuit, ne consulatur, quæ frus omnibus pateret. Hæc illi. Cui morem ego gererem, Cajetani locum, (quem, transcaisset, apud Ludovicum Lopez citatum ipse inveniisset) sedulo perquisivi, & invenit in rebus quia vir religiosus unum è duobus cogitavit, ut Cajetanum sibi non constare, vel ejus mentem ipsi non calluisse. Cajetani locus extat. 2.2. q. 77. art. 1. dub. 4. evidentiam, ubi sic: Modus vendendi, licet ultra offerre, & quæere emptorem, manifestè, in additione hominum, villicatrem venalem. Ultroneamque merces, ut in proverbio dicitur, vilescit pro tertia parte. Hæc Cajetanus. Legas, quæ, Baronius, ut calumiam cohibeas. Tacuit Amadeus, quod consuleretur, ejusque frus omnibus pateret: Quid ad? Non ergo fraudulenter Cajetanum non citatum addo vertere debui, sed fidei alienæ M. Ludovici Lopez tibi non suspexit. Sed cui ego attribui, neutrum reconsultare voluisse? Lectores cogitent.

9. Subticere tamen non possum, Cajetanum non solum præstatum pretium ultronearum merces istum censere, sed ibidem subnectere: Nec reddere injustum pretium ex causa: puta quia necessitate actus, ac per hoc non voluntarie vendidit, quia inopia, qua cogitur quis ad vendendum, non redditur conditionem involuntariam: alioquin etiam si negotio venderet, involuntaria redderetur vendit quod constat esse falsum. Hæc Cajetanus, quem sequuntur M. Corradus in Sum. 1. p. quest. 150. & M. Paulus de Blanchis in disp. ca. consil. l. 1. de iust. 1. §. 1. Quorum sententia est valde notanda.

10. Quarta. Disputant Doctores, an debita immatura, id est, post annum, Vgr. solvenda, licet anticipata solutione minoris emere, etiam si debitor liquidissimum sit, & absque ulla difficultate, & labore exigibile? Negant communiter Doctores. Thomas ap. 1. p. 67. ad lectorem Florentinum, & ap. 1. p. de iust. p. 1. cap. 8. Joannes de Medina Cad. de iust. p. 1. cap. 38. circa finem. Bannez 2.2. q. 77. art. 4. dub. 5. Sotus de iust. lib. 6. q. 4. art. 1. ad 2. lib. 2. cap. 21. dub. 8. & alii: & contrariam esse improbabilem dicit P. Molina disp. 361. & cum M. Bannez, Salas tract. de iust. dub. 27. Multaque solida argumenta, ad eam improbandam, afferre Medinam supra, ait Gaugerius Cajetani interpres in Sum. 1. p. de iust. in fine. Quibus subscribunt M. Prado tom. 2. Theol. Moral. cap. 28. q. 1. §. 3. nu. 21. & Baronius supra fol. 178. Nam si huiusmodi, inquit, emptio, aut commutatio æris alieni sit licita, sublatus est usurarum patrum.

11. Contrariam tamen sententiam amplecti etiam Emin. Cajetanus in Sum. verb. Usura in fine. §. Cognoscitur. Cujus verba adducit Amadeus tract. de iust. prop. 2. num. 7. Quem Baronius usulæ allegatorem vocat, & de calumnia Cajetano illata expostulat, fol. 178. Quo

autem jure? recole Cajetani locum, quem in quacumque editione invenies. Et ne differas bonam Baronii fidem agnoscere. En Cajetani verba. *Postsum enim licite emere justitiam, quo tibi debetur ab altero mille aurei hinc ad annum: & licite emendo dabo tibi minus mille aureis (attende) præsupposito debito liquidissimo, absq; difficultate, & labore exigibili. Quoniam jus recipiendi ad annum mille aureos, minus est secundum rem, & humanum usum, & humanam æstimationem, quam mille aurei. *Hæc Cajetanus. Cujus sententiam probabilem esse dicunt M. Joannes de la Cruz in direct. 1. p. præc. 7. de Vfur. dub. 6. & M. Serra, 2. q. 77. art. 1. dub. 5. §. Dicendum est secundo. Addunt alii non solum cuidam tertio, sed ipsi etiam debitori fas esse emere debitum, quod ab hinc uno anno debet, minori pretio, quam sit ipsum debitum. Sic Bernardinus de Busto, Armilla, Conradus, Rosella, & alii apud Sanchez in Consiliis tom. 1. lib. 7. dub. 18. Ex qua sententia tot absurda sequuntur, tot viæ usuris aperiuntur, ut jure dixerint auctores primæ improbabilem esse. Si enim centum aurei solvendi post annum possunt hodie extinguere nonaginta paratis, (ut cum Armilla dicit esse probabile Joannes de la Cruz ubi supra, & ex principio Cajetani deducitur) qui nonaginta hodie mutuat, poterit in fine anni centum recipere, nil enim supra sortem exigit, quia illa quantitas præsens tantum valet, quantum sit futura. Hoc argumentum contra Cajetanum in urget P. Salas ubi supra, & Caramuel in Theol. Mor. lib. 1. disp. 14. nu. 799. Quod insolubile, admissio antecedenti, judicavit M. Prado tom. 2. Theol. Moral. cap. 28. q. 1. §. 3. n. 21. Et oneri etiam succubunt Baronius sup. fol. 179.

12. Adnotat verò hic Neothericus, ejusmodi debita post annum solvenda, seu jus ad illa, posse viliori pretio emi, si sub sit aliquod periculum amittenda summa, vel sortis, vel sine faciendis expensis ea recuperanda. Cujus sententia est verissima: in qua, ait P. Salas supra, omnes conveniunt. Sed extremè opposita Cajetano, qui etiam illi debitum sit liquidissimum, & absque difficultate, & labore exigibile, ac proinde semoto periculo amittendi sortem, vel faciendi expensas, docet expressè jus illud minoris emi posse: ideo enim ejus sententiam plures improbant, ut diximus. Quapropter non capio, quæ super addit Baronius, dicens: Atque hac distinctione, & concordia opinionum evanescit argumentum, quod ex Cajetani principiis depromit Caramuel. Nam cum Baronius sententiam contradicitoriè oppositam opinioni Cajetani defendat: concordiam Baronianam penitus ignoro.

13. Quinta. Quæstio est inter Doctores, an usura, in novo testamento, à Christo Domino sub præcepto prohibeantur, Luca 6. verbis illis: Mutuum date nil sperantes. Affirmant communiter Doctores, quos sequuntur P. Salas tract. de Vfur. dub. 3. num. 2. & Card. de Lugo tom. 2. de Iust. disp. 25. sect. 2. nu. 9. & constat ex Urbano VIII in cap. consultis de usuris, ubi ex hoc loco probat prohibitionem usurarum, & ex Leone X. in Concilio Later. sess. 10. qui ait: Dominus noster (Lucà Evangelistà attestante) apertè nos præcepto obstrinxit, ne ex dato mutuo quidquam ultra sortem sperare debeamus.

14. Nihilominus, his non obstantibus, contrariam sententiam alii defendunt, quos sequitur M. Prado tom. 2. Theol. Moral. cap. 28. q. 1. §. 2. n. 9. his verbis. *In nova lege, solum sunt præcepta naturalia, & Theologica, & Sacramentorum: & testimonium Luca 6. si per se solum sumatur, videtur indicare consilium, & non statuere præceptum Sed prohibetur illo

præcepto Decalogi: Non furtum facies. *Sic Prado. Pro cuius sententia adduxit Amadeus tr. de Charit. prop. 3. num. 2. Magistrum Domin. de Soto lib. 6. de Iust. q. 1. art. 1. conclus. 1. sed contra Amadeum, ideo invehitur Baronius fol. 204. & falsæ allegationis inculcat, dicens: *Quamvis hæc Christi verba secundum totum, ut sic loquar, ambitum præcepti vim non habeant, Certum tamen est, aliqua sui parte continere, neque hoc negat Soto. *Et iterum infra. *Ut optimè observat Soto, illa sententia Evangelica continet aliqua sui parte præceptum de lucro non optando ex pecunia, aut ullare mutuata. *Hæc Baronius. Quibus nil à veritate magis alienum. Et in ejus caput calumniam casuram evidenter ostendo, ex ipsius M. Soto verbis, quæ subijcio. *Locus autem Evangelii Luca 6. Mutuum date nil inde sperantes. ad hoc ipsum propositum adduci consuetissimum, profectò non illam habet energiam, quæ vulgo æstimatur. Quamobrem D. Thom. sacrorum sensuum oculatissimus perspector, non modò non usus est eo loco, ad asserendam conclusionem, verum ex illo quantum argumentum contra eandem objecit. Agnovit enim non esse prohibitionem usurae, sed consilium mutuandi, sine spe humanæ compensationis (attende.) Quare in epiglossa est, quod prius membrum sit consilium, posterius vero præceptum. *Hic Baronius tum vultum agnosce. Progreditur Soto. Nulla enim illuc edicetur prohibitio injustitiæ usurarum, sed commendatio sit misericordiæ mutui. Ais verò rursus, Urbanus III. cap. consultis eo tit. citat eundem locum datum mutuum nil inde sperantes, ad confirmandam usurarum prohibitionem; Responderetur, quod Papa, non ubicumque citat testimonium sacræ paginæ, in aliquo sensu, intendit canonizare eundem sensum, tanquam de fide, sed citat quandoque illum, eundem Doctorem opinionem. *En, amice lector, Mag. Soto expressissimè asserit verba Christi Domini, Luca 6. in nulla sui parte continere præceptum. Quo ergo jure contrariam sententiam ei affinxit Baronius? ut Amadeo calumniam instrueret? Apage.

15. Ad auctoritatem verò Concilii Lateranensis sub Leone X. nil M. Soto respondit. Sed, ut mihi videtur, Baronius ipse meliora ex dictis sapiens, id pro Soto respondebit, quod, ut infra videbimus, ad aliam auctoritatem ejusdem Concilii in casu non dissimili, pro eodem Soto respondit fol. 175. Nempè, circa Montes pietatis: de quibus, sic Leo X. in Concilio Lateran. sess. 10. *Sacro approbante Concilio declaramus, & definimus, Montes pietatis antedictos per Respublicas institutos, & auctoritate Sedis Apostolicæ hæcenus approbatos, & confirmatos, in quibus pro eorum indemnitate, aliquid moderatum ob solas Ministrorum impensas &c. ultra sortem, absque lucro eorumdem Montium, recipitur: neque speciem mali præ se ferre, neque ullo pacto improbari. Quinimò meritum esse, & approbati debere tale mutuum: & minimè usurarium esse, &c. Omnes autem Religiosos, & Ecclesiasticos, ac sæculares personas, qui contra præsentis declarationis, & sanctionis formam, de cætero prædicare, seu disputare verbo, aut scripto, ausi fuerint, excommunicationis lætæ sententiæ pœnam, privilegio quocumque non obstante incurrere volumus. *Hactenus Concil. Lateranense.

16. Quæ tamen definitione non obstante, M. Soto lib. 6. de Iust. q. 1. artic. 6. post prædictam sanctionem, contrariam sententiam, ex iustitro defendit, dicens. Arbitror ejusmodi rationem Montis neutquam ab usura foribus elurposse. Et ne ille, in hac lubrica, & periculosa

quid speciale præferant, quod in præcedentibus non contineatur, in quibus desiderium mortis alienæ ad commune bonum retulerat: planè in de intelligitur, ad particulae cujusque commodum comparandum, seu grave nocumentum vitandum in his respexisse. Aliàs actum ageret, Ex quibus constat, Baronium Soti verba multifariam corripisse: primò, subtrahendo adverbium illud, *Quin* verò, quo casuum discretio exprimebatur, secundò ex proprio penù alia superaddendo, quibus Magistri Soti verba in alium sensum detorsit: Sic enim exposuit, *Christianis hostibus*, *id est, Turcis regionem vastantibus. *Ita Baronius vertit latinitate longè excellens. In hoc tamen loco maluit cadere Grammatica, quam causa, Nec enim *Christianis hostibus*, sed *Christianorum*, si cum Baronio conveniret, elegans Sotus scripsisset. Cate-rum Baronius ea fide Turcas Christianos fecit, qua

Amadæum in opinionibus restituendis infidelem. *Ejusmodi est veritatis natura* (ait Chrysostomus Homil. 57. in cap. 9. Joannis, ex editione anni 1570. apud Guilielmum Merlin.) *Vnde magis oppugnatur, inde magis confirmatur, & quo magis obtegitur, eo clarior eradit, nisi enim facta fuissent, miraculum istud (nempe illuminandi cæcum) apud multos suspectum esse potuisset: nunc verò perinde, ac si studiosè agerent, ut veritatem manifestarent, ita omnia faciunt, nec aliter facere potuissent, si in Christi patrocinium omnia fecissent.*

(. . + . .)
(+)

